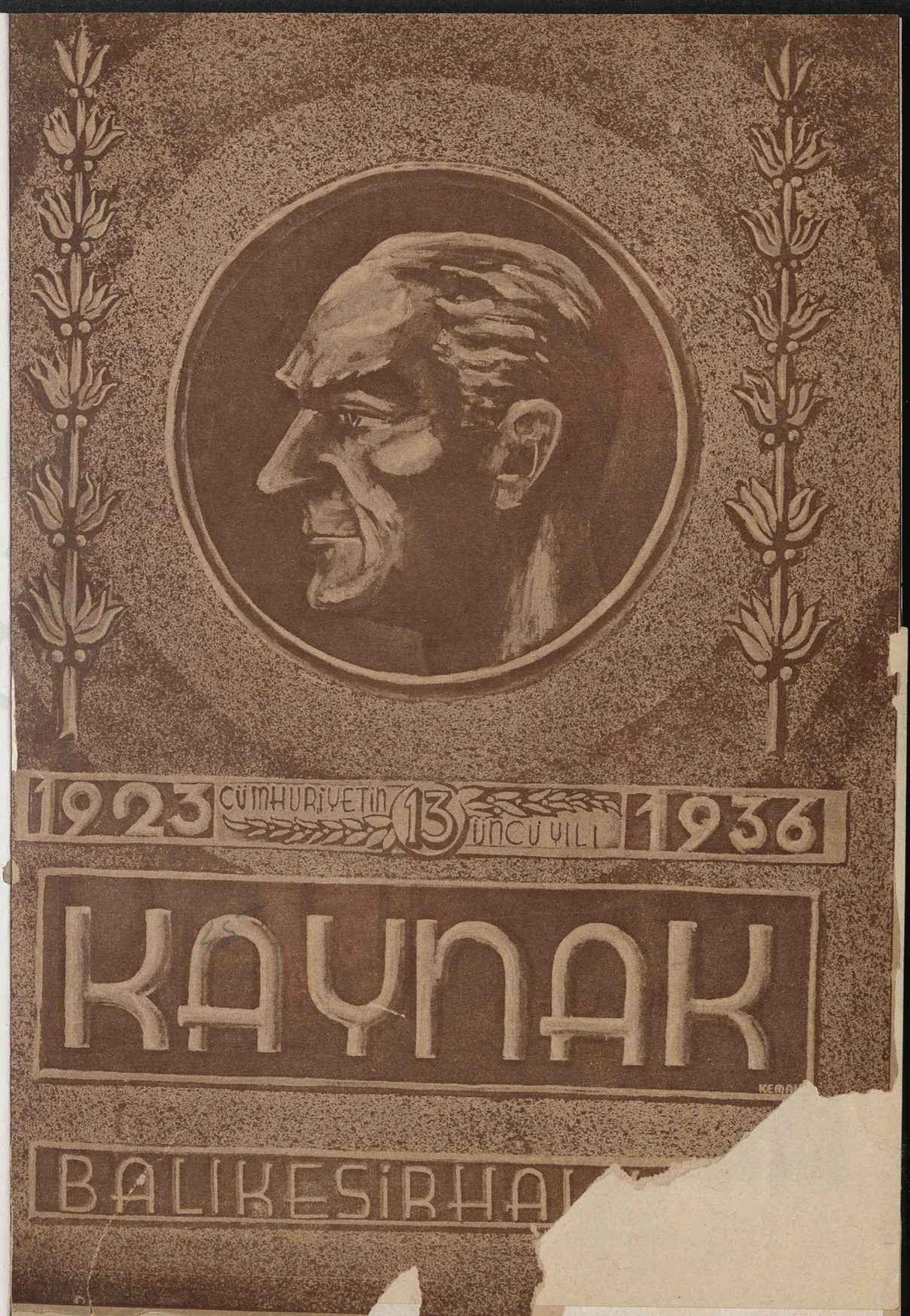

TÜRK TARİH

Ulu Önder Atatürk

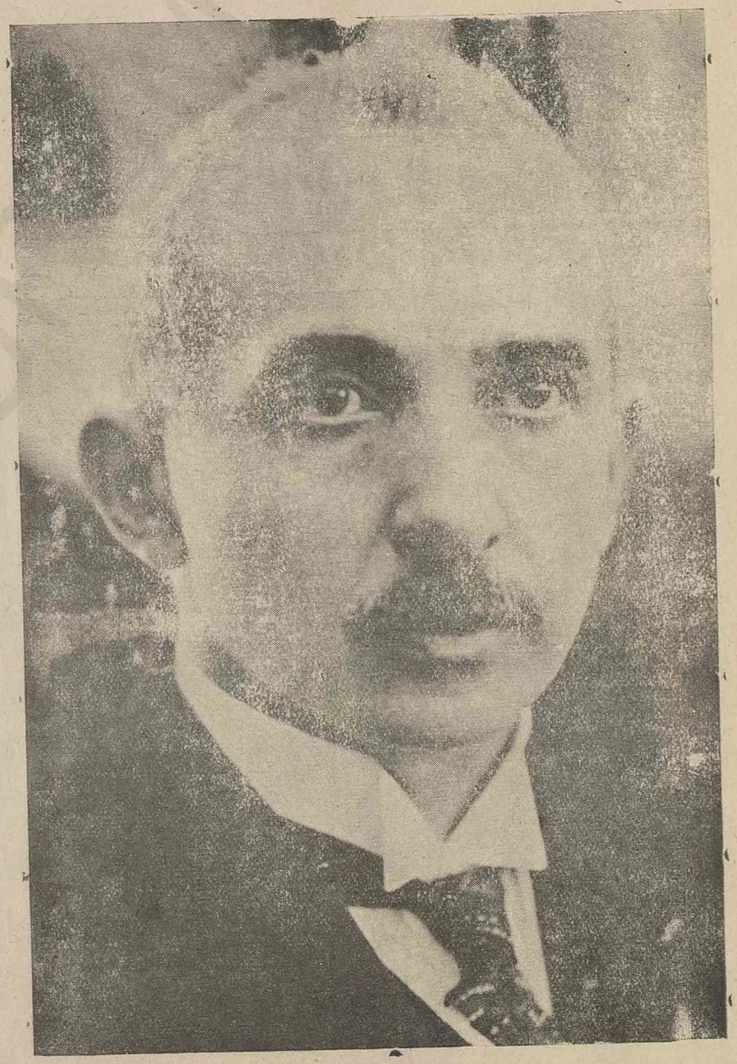

Başbakanımız İsmet İnönü

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

C. H. P. Genel Sekreteri
Dahiliye Bakanımız
ŞÜKRÜ KAYA

TÜRK TARİH KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU

5037861
1936-1937, 45-50

İlbay ve C. H. P. Başkanımız
ETEM AYKUT

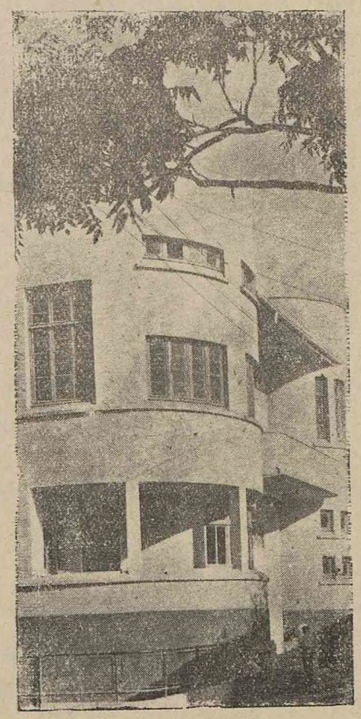

PARTİ KURAĞI

TÜRK TARİH KURUMU
KÜTÜPHANESİ

5037861
1936-1937, 45-50

Sayfalarımız devriminin ve Halkevlerin çizdiği derin ve geniş anlamının içine giren bütün yazılara açıktır.

İÇİNDEKİLER

Cumuriyet . . . . . Ziya Günöz
Cumuriyette büyük Türk varlığı . . . . . E. Çavuldur
Türkler ve Cumuriyet . . . . . İ. H. Akay
Varol Cumuriyet . . . . . Osman Balkır
Doğan Güneşe . . . . . A. Erdik
Cumuriyetin 13 üncü yılı . . . . . K. K. Akpınarlı
Cumuriyet . . . . . (Şiir) . . Orhan Ülkülü
Romantizm . . . . . Cihat Genç oğlu
Arkadaşlar . . . . . Benlioğlu
Balıkesirde Hıristiyan âdetleri . . . . . Kâmil Su
Cumuriyet Bayramı . . . . . (Şiir) . . H. Baha
Vatanıma . . . . . (Şiir) . . Oğuz Özdeş
Ülkümüz . . . . . (Şiir) . . S. Vecdi Bora
Arslanlar mezarı . . . . . Muammer Gözalan
Mezar taşımdaki adım . . . (Şiir) . . Fethiye Orbey
Köyde Akşam . . . . . (Şiir) . . Oğuz Özdeş
Kezban . . . . . (Şiir) . . Salıh Vecdi Bora
Anadolu . . . . . (Şiir) . . Oğuz Özdeş
Haydi Cevap Veriniz . . . . . Fethiye Orbey
Çenği Dilaver . . . . . Osman Balkır
Öz Dilim . . . . . (Şiir) . . Orhan Ölkülü
Dilimin Dili . . . . . (Şiir) . . Osman Balkır
Okumak . . . . . Kâzım Feyzi Ozal
Köyde müsamere . . . . . N Dündar
Dil bayramında Halkevinde söylenen nutuklar
(114) yaşında bir ihtiyar: Kürt Ali . . . İ Hakkı Akay
Köy delikanlıları . . . . . M. Emin
13 üncü Cumuriyet yılında Balıkesir Halkevinin Çalışmaları

DÜZELTİM: Ağustos 936 sayısının numarası 43 olacak iken 44 olmuş ve Eylûlda 44 olacak iken 45 olmuştur. Özür dileriz.

İl Basımevi — Balıkesir

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

KAYNAK:

Okurlarının Cumuriyet bayramının 13 üncü yılını kutlar.

İYESİ
T. F. Sılay

kaynak

Yayın Direktörü
ABDİ
AGABEY OĞLU

Balıkesir Halkevi Dil, tarih, edebiyat şubesince çıkarılır Aylık Kültür dergisi

SAYI: 45 | 29 . 10 . 1936 | YIL: 4

CUMURİYET!

Yazan: *Ziya Günöz*

Cumuriyetin on üçüncü yılı. Sevilen bir gün. Kalplerimiz dolu Asrın, asırların bu kısa zama sığması, yok, kısa zaman için asırları açması, dev süratı. Bu ilerleyiş her şeyi keçdi ve her şeyin üstünde Kalblerimiz dolu, gözümüz keskin, ve enerjimiz kudretli.

Devrime, daima devrime dogru yörüyeceğiz. En büyük arzumuz, isteğimiz Cumuriyeti korumak, devrimi yaşatmak olacaktır.

Genciz, kuvvetliyiz. Ruhumuz kuvvetli düşüncelerimiz kuvvetli, duygularımız kuvvetli; attığımız adımlar çok sert ve kuvvetli.

Asırlarca yurdu ve bu yurdun çocuklarını boğan gör taassub, cumuriyetin ışığı ve devrimin hızile boğuldu.

Cumuriyet kara kuvvetle azmı çarpışdı. Hilâfetin saltanatın yer verdiği gör taassub ilmin hakikatlarına karşı azmı cebhe aldı.

Taassub insanları az mı korkuttu. yıllarca insan evlâdı taassubun aşıladığı kör ve bulanık bir zihniyetle korku içinde az mı yaşadı.

Tabiatin hâdiselerinden korkdılar, mevhu mhayellerden korkdılar, kendi kendilerinden korkdılar, her şey ve her şeyden korktular.

Taassub, hür düşünceyi boğ lu, refahı yıkdı, saadeti devirdi, ve beşeriyeti yıllarca atalete, meskenete, geriliğe sürükledi.

Saadete, bahtiyarlığa, izdirab ve felâketle ulaşılacağını insanlara aşılayarak ruhları uyuşdurdu düşünceyi yıktı ve insanları hayata değil, mevhum kuvvetlere bağladı. Ona bağlanan hayatı anlamadı, tad duymadı. Bulanık kafasında canlandırdığı hayalden, vehimden tad duymaya yeltendi.

İşte taassubu yıkan, müsbet kafayı, ilim kafasını yaratan Cümhuriyettir . 13 senenin işi ve Cümhuriyetin kültüre verdiği önem göz önünde. Yapılan iş çok derin ve azametli.

Cumhuriyetin ışığile dünyayı gören ve hayatı anlıyan bu göz, ondan hiz alan bu ruh, bu enerji Anadoluyu baştan başa kafasının zoru, enerjisinin kudretile demir ağlarla çevirdi. İşte yollarımız. Tasarrufa kendi malımıza, işe, çalışmaya önem verdi.

Çalışan, durmadan çalışan, çalışmanın ve işin en yüksek bir fazilet olduğunu bilen ve anlıyan işte genç Türkiye.

Ben bunları bir noktada topluyorum. Ve diyorum ki: Bu hız, hür ve açık bir zihniyetin, genş bir müfekkerenin, hayatı gören ve anlayan bir gözün iş sevgisinin yüksek bir enerjinin, müsbet bir kafanın, ilim kafasının eseridir.

Bu kafayı yaratan, buna önem veren Cümhuriyet ve devrimdir. Ve biz kalbimiz çarptıkça, ciğerlerimiz nefes aldıkça ve nabzımız vurdukca Cümhuriyete ve devrime bağlı ve ulus sever olacağız.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Cumuriyette Büyük Türk Varlığı

Yazan: *E. Çavuldur*

Bizi idare sistemlerinin en kuvvetli ve en verimlisine ulaştıran Cumuriyet idaresinin on üçüncü yıldönümünü, bugün kutlulayoruz. Cumuriyetimizin on üçüncü yıl dönümünü kutlamak, o derece önemli ve Türkün yer yüzündeki istiklâlini o kadar kuvvetlendiren bir kutlulama hâdisesidir ki bunun emsaline türk genel tarihinin hiç bir sahasında tesadüf edilemez. İnk lâbımızın ve onunla doğan Cumuriyet idaremizin biricik hedefi olan istiklâlimizin tamamlanması, on üçüncü yıl dönümünde elde edilen (Montrö) zaferile kazanılmıştır.

Türkler, inkilâplarının ve Cumuriyet idarelerinin kendilerine bahşett ği zaferler içinde (Montrö) zaferi kadar zevklerini, neşelerini ve gururlarını gıcıklıyan önemli bir zafere şimdiye kadar kavuşamamışlardır dersek mübalâğa etmiş olmayız Türklerin bu büyük zaferlerinin önemini gözlerimiz önünde canlandırabilmek için nazarlarımızı bir az geriye çevirmek ihtiyacını duyuyoruz.

Genel savaş yeniltişi sonunda Türk varlığını h çe indirmek istiyen bazı devletleri, onun ulusal savaşa başlrdığı dakikalardan beri göstermiş olduğu hırikalara bir türlü inanamıyorlar; eski idare sistemleri zamanlardaki Türk varlığı hakkındaki zihniyetlerinden zerre kadar fedakârlıkta bulunmak istemiyorlardı.

Dünya kurulalıdanberi meşhur akınlarile yer yüzünün muhtel f noktalarında en muhteşem medeniyetlerin kurulmasını temin eden büyük Türk ulusunun büyük varlığı, son asırlarda yosunlanmış kafalar hain kalpler taşıyan padişahlar, şehinşahlar, emirler, imamlar, mollalar, hanlar ve derebeylerin etrafını saran ahlâksız, menfaatperest dalkavukların ellerinde ve müstebit idareleri altında koyu bir karabulutla örtülmüş yer yüzünde kendisini hissettirmiyecek bir hale konmuştu!

Hususiyle üç asırdanberi loş sarayların kokmuş havası içinde kadınların arasında erkekliğini kaybetmiş zay f yürekli padişahlarla onların aciz idare adamları tarafından idare edilen osmanlı imparatorluğu, bu beceriksiz ellerde günden güne zafa düşüyordu. Bu zafı gördükçe ardı arası kesilmiyen saldırışlarile onu sık sık ezmeğe ve altından kalkamıyacağı ağır şartlı ahtnamelerle kıskıvrak bağlamağa alışmış olan batı devletleri, asırlardanberi kafalarında kök budak salmış o haksız zihniyetlerinden kolay kolay vazgeçemezlerdi!.

Bu inat karşısında kar gibi temiz ve ap ak inanlı yürek teşıyan Türkler, Türkün öz çocuğu olan bugünün Atatürkünü, başlarına geçirdiler; ulusal varlıklarını tanıtmak için silâhsız olarak savaş alanına at ldılar. Davalarının h klılığı, onları son sistem savaş araçlarile bezenmiş zinde düşmanlarına üstün getirdi. Bu kahramanlıklarile ulusal varlıkların n yer yüzünden kalkmad ğını, dünya yerinde durdukça bu varlığın gözden kaçmıyacağını ve kaçırmak ihtimalinin de bulunmadığını düşmanlarına karşı gösterdiler.

Çok dikkate şayandır ki umumî siyasetin doğurduğu bir zaruret karşısında (lozan) ahtnamesine imza koyan devletlerin sonradan almış oldukları durumları, o kötü

zihniyetten vaz geçmeyişideki ısrarlarını gözümüzden kaçıramıyordu! Onlar sanıyorlardı ki ulusal savaş zaferi de Türklerin ötedenberi savaş alanlarında gösterdikleri zaferler gibi geçici bir hâdise olacak; siyasal ve sosyal devamlı bir rol oynayamıyarak sönüp gidecek..

Büyük Türk ulusunun en duru duygularını hiç bir kimsenin duyamadığı zamanda tam bir çerçive altına alarak programlaştıran Atatürk, (Lozan) muahedesini takip eden günlerde saltanatın ilgası, Cumuriyetin ilânı, hilâfetin kaldırılması, medenî kanunun kabulü, aşarın lâğvı, köy kanunu nen kabulü, kiyafet değişmesi, Türk harflerile öz dilin kabulü gibi her biri bir asıra sığacak kadar şumullü ve önemli inkılâpları İsmet İnönü vesair arkadaşlarının geceyi gündüze katan savaşlarına ve çelik gibi sağlam Türk gücüne dayanmak suretile birer birer ortaya atarak aydınlatmış (Montrö) zaferile de büyük Türk varlığına bütün yer yüzündeki devletler gibi bu devletleri de boyun eğmek mecburiyetinde bırakmıştır.

Bize bu muvaffakıyetleri kazandıran istiklâlimizi tamamlayıp, bu suretle büyük Türk varlığını dünyaya tanıtarak Türk gücünü bir kat daha takviye eden Cumuriyetimizin on üçüncü yıldönümünü, bugün bir sevinç ve kıvanç içersinde çırpınarak kutlulamakta yerden göğe kadar haklıyız.

Türkler ve Cumuriyet

Çağış: *İ. H. Akay*

Gün geçtikçe büyüklüğünü daha açık bir şekilde görmekte ve anlayabilmekte olduğumuz Cümuriyetimizin bugün 13 ncü yıldönümüne erişmekle kıvanç duymaktayız.

Nasıl sevinmiyelim ki, yüzlerce yılın olgularını yazan tarihler, bize böyle bir devrim göstermiyorlar..

Nasıl sevinmiyelim ki, eski devirler, bize benliğimizi, bu genişlik ve bu kazancı verememişti.

Osman oğulları kendi keyifleri ve varlıklarını korumak için bütün yurd ve yurddaşlarımızı kanlara boyamaktan çekinmemiş, Türkleri bir esir ve bir köle haline koymaktan utanmamış, Avrupanın ağzını tutmak ve gönlünü kırmamak için Türkiyeyi bile feda etmişlerdi..

Bu acılar kalbimizde birer kor gibi yanıp dururken nasıl sevinmiyelim ki, en büyük şefimiz Atatürk, bükülmez yiğit kolile o hainlerin boğazına sarıldı; Türkü öldürmek istiyenleri boğdu.

Cihan tarihini kapayarak acuna yeni bir çığır açan bu kutsal devrim bize çok değerli bir « Cümuriyet » doğurdu. Ve on üç yıl içinde Türklerin olgun ve dolgun bir varlık olduğunu bildirdi.

Nasıl sevinmiyelim ki ulus üzerinden aşar belâsı kaldırıldı, vergiler indirildi, eski borçlar affedildi.

Nasıl sevinmiyelim ki, yurdda hırsızlık ve yol kesme korkusu kalmadı herkes istediği zaman istediği yere gitmek inancı verildi.

Nasıl sevinmiyelim ki, on üç yıl içinde köylümüzün dörtte üçü okuyup yazmayı ve bu yüzden kazancı, yaşamanın ne demek olduğunu öğrendi. Köylerimizin yolları yapıldı. En uzak bucaklardan bize saadet getiren demiryolları çelik ağlar gibi etrafımızı kuşattı.. Ülkenin her tarafında fabrika bacaları saadet dumanları saçmağa başladı..

İşte yüzlerce yılın gösterebileceği bu varlıkları on üç yıl içinde gösteren Cümuriyettir! Bu değerli varlığı yarılgamak her şeyden önce gelen borcumuzdur. Fakat hiç şüphe yokturki bu kutsal varlığını korumaya ancak Türkün canı ve kanı karşılık konuldu, ona dokunan eller kırılır!.

Ey Türk oğlu !. Sana söylüyorum ve diyorum ki, bizi en büyük düşmanlardan kurtaran ve aziz « Cümuriyet » i bize armağan eden o büyük Türke ve Cümuriyete gece ve gündüz dileğin yalnız şu olmalıdır:

Yaşasın Atatürk ve Cümuriyet!.

Varol Cumuriyet!..

Yazan: OSMAN BALKIR

29 - 10 - 936... Kutsal Cumuriyetimizin on üçüncü yıldönümü..

Cumuriyet.. On üç yıl...

Bu iki mefhum bana bir çocuk başı gibi gelir:

Öyle bir çocuk ki, bütün bir topluluğun, bütün bir sosyetenin gözü onun üzerinde.. Bütün bir topluluk, bütün bir sosyete onun için titriyor, onun için çalışıyor, onun için didiniyor.

Öyle bir çocuk ki, doğduğundan beri tam bir besi almış, vücudunun bütün örgenleri gelişmiş başından umulmıyacak kadar büyük işler başarmış.

Öyle bir çocuk ki, yalnız on üç yıl gibi çok kısa olan hayatı türlü türlü devrimler, türlü türlü büyük ve üsnomal işlerle dolu..

Öyle bir çocuk ki, doğduğu günden beri, yüz yıllar yaşamış insanların esrarlı hayatlarını yaşamış, on üç yılda on üç büyük asır devirmiş ve geçirmiştir.

Öyle bir çocuk ki, ilk gününden bu güne kadar bütün varlığını kendini yaşatanlara vermiş, bütün özenile, kendini var eden, yaşatan ve yaşatmak için didinen, her şeyden vaz geçen bütün bir topluluğa; bütün bir sosyeteye yararlı olmağa çalışmış ve olmuş.

Öyle bir çocuk ki, doğduğu gün eline verilen yıkık bir evi onarmağa, yangın yeri gibi bir yurdu şenlendirmeğe zor edilmiş ve bu çocuk daha güçlendirmeğe vakit bulamadığı ince kollarile o yıkık evi sarmış, onarmış; o yangın yeri gibi yurdu şenlendirmiş ve içinde oturan sosyetenin bütün dertlerini ortadan kaldırarak, yıllardır akan göz yaşlarını kurutarak geniş bir soluk aldırmıştır.

Öyle bir çocuk ki, yıllardır bacasından duman tütemiyen ocağını yakmış; yaradılışta çok güzel ve güzelliğile dünyanın gözünü çeken, fakat bakımsızlıktan, sahipsizlikten harap olmuş olan yurdunun her tarafında büyük bayındırlık işleri başarmış; her köşeyi hesapsız ve ölçüsüz demir ağlarla örmüş; başı, gelin başı gibi ak, karlı yüce dağlarının ta tepelerine yükselen fabrika bacalarile ona başka bir güzellik, başka bir varlık, başka bir durum ve başka bir heybet vermiştir.

Öyle bir çocuk ki, varlıktan yok olan dilini yeni baştan yaratmış, onun bütün dünya dillerinin kökü, anası ve kaynağı olduğunu haykırarak sayısız belgelerle isbat etmiştir.

Öyle bir çocuk ki, on üç yıllık tarihi yanında üç bin yıllık tarihini de ortaya koymuş ve kendini var edenlerin ulu büyüklüğünü dünya bilginlerinin ve dünyanın gözü önüne sererek şaşkınlıklara düşürmüştür.

Öyle bir çocuk ki, üzerine titriyen bütün topluluğun, bütün bir sosyetenin içinde, dışında ve kafasında her türlü yenilikleri yaratmış, onu en ileri ve en sosyal uluslar derecesine yükseltmiştir.

* * *

29 - 10 - 936..

Bütün o büyük işlerin ve başarıların yaratıcısı olan çocuğun on üçüncü yıldönümüdür.

Şimdi pazuları daha kuvvetlenmiş, içinde yaşadığı ve yeaşama zevkini verdiği sosyetenin bütün inan ve güvenini toplamış olarak bir yaş daha alıyor ve biz, bu bir yaş daha alışı içten gelen bir coşkunluk, bir heyecan ile kutlulayor, sevinç ve heyecandan titriyen gür sesimizle gökleri inletiyor, ufukları sarsıyoruz:

VAROL CUMURİYET!..

Ve yine haykırıyor, sesimizi uzaklarda yankulatıyoruz:

VAROL ONUN ULU KURUCU ve KORUYUCUSU!..

Doğan Güneşe..

A. ERDİK

O gün, baharın iyi günlerinden sayılabilirdi. Müteredditadımlarla tepeler arasında kalan ağaçlıklı geniş şosada arkadaşımla pek karşık olan zihinlerimizi biraz teskin edebiliriz ümüdiyle, ağır ağır geziniyorduk. Akşam üzeri idi. Artık güneşin hararetinin az olması icabedecek iken bilâkis daha kuvvetli ve altın renkli şuaları ise daha cazipti ..

Sağımız ve solumuzdaki ağaçlarda kuşlar büyük bir aşka dalmışlar hazin hazin ötüyorlar.

Epeyce gezindik.. Üzerimize bir hafiflik gelmişti, fasıla vermeden konuşuyorduk.

Bana mı öyle geldi bilmem. Güneş sanki kaybolmak istemiyordu, bir türlü ziyalarını tepelerden ayırmamıştı. Yoksa vakitler bu kadar uzun mu sürüyordu.

Hakikaten bu günün ve gördüğün herşeyin birşey anlatmak istedikleri hissediliyordu.

**

Gece hiç gündüz olur mu? Kendi nasıl, bu dünyanın sonuna kadar devam edecek ve gecesi olmıyacak bir gündüz? Evet.., gözlerimle gördüm. Güneş sabahı bekliyememişti erkenden daha koyu, daha tesirli, gözleri kamaştırak kadar kuvvetli şulelerini birdenbire her tarafa yayarak, hattâ koca ülkelere dağıtarak hemen yükselmişti.

İşte, o günden itibaren her mevsim bahar oldu, sular çağlamağa başladı, denizler taşdı, köpürdü semada küçük bir bulut ve donukluk kalmadı, kâinat can vermek üzere iken onu görerek dirildiler ve herşey yeniden hayat buldu...

Herkes doğuşundan anlamıştıkı bu güneş ezelî ve ebedî idi..

Cumuriyetin on üçüncü yılı..

Yazan: K. KÂNİ AKPINARLI

Bugün Cumuriyetimizin on üçüncü yılını bitiriyor, on dördüncü yılına giriyoruz. Şu anda biri altı yüz senelik koca bir Osmanlı İmparatorluğu ile, digeri on üç senelik Cumuriyetimizin yapmış olduğu müsbet faaliyetlerini birbirile mukayese yapıyorum.

Yazık; o koskoca İmparatorluk altı yüz senede ne yapmış; dünya medeniyetine neler hediye etmiş. Evet.. Yerler işgal ettiler, kıtalar fethettiler. Namlarını, şanlarını dünyaya yaydılar. Fakat, hani medeniyete yaptıkları hizmetleri, hani Türk kültür ve harsiyatına yaptıkları yardımları. Ve bütün dünya dillerinin anası olan dilimizi fars ve arap kelemelerile yabancı bir dil haline koydular.

Buna mukabil, altı yüz senelik uzun bir idarenin yapamadığı işleri, Cumuriyet idaremizin müsbet çalışmaları sayesinde ve on üç sene gibi kısa bir zaman zarfında dünyayı hayrete düşürecek işler başarıldı.

On üç yıllık Cumuriyetimizin yaptığı işler, saymakla bitmez, tükenmez bir haldedir ve okadar da çoktur. Saymağa, göstermeğe ne lûzum var, hepsi meydanda: Enstitüler, Ünveristeler, köprüler, tren hatları, Fabrikalar. Bunlar Cumuriyet idaremizin birer şaheserleridır.

Anadolunun tam göbeğinde , on üç sene gibi kısa bir zamanda, bugün medeniyet merkezi olan Avrupa hükûmet merkezlerine muadil yepyeni bir şehir yapıldı: Ankara..

İmparatorluk idaresi hangi şehri imar etti. Hangi tren hatlarını, köprülerini yeni veya tamir etti. Bu imar işlerini yapacağı yerde bilakis onları harabezar bir hale koydu.

Saltanat devri, gençliği ezelî bir uyku ile öldürmüştü. Cumuriyet devri onu diriltti.

Saltanat devri, memleketi harap bir hale sokmuştu. Cumuriyet devri, o harap memleketi cennete çevirdi.

Saltanat devri, köhne medreseleri açtı. Cumuriyet devri, asrımızın en ileri fen ve bilgi mekteplerini kurdu.

Saltanat devri, dini kendine bir âlet yaparak zavallı halkı âtıl bir hale koymuştu. Cumuriyet devri, o halkı lâyık olduğu bir seviyeye çıkardı.

Saltanat sırf kendi, hayvanî zevklerini tatmin için saraylar yaptırdı. Cumuriyet devri ise onların yerlerine bacaları ta göklere çıkan fabrikalar kurdu.

Cumuriyet idaremizin yaptığı işler saymakla bitmez, yazmakla tükenmez kadar çoktur.

On üç sene gibi kısa bir zamanda, böyle bir asırda yapılabilecek işleri yapan ve yaptıran «Atatürk» ün dehasıdır. Ve onun dehasıdır ki, memleketimiz imar edildi, memleketimiz sanayileşti. Memleketimiz garp medeniyeti seviyesine çıkarıldı.

Yurtdaş: Bu en büyük bayramımızı kutlularken, haklı olarak göğsünü kabart.

CUMURİYET

Bir şeyle bağlanmıştım gözlerim kör olmuştu
Ülküm sanki kalbimde sönerek kaybolmuştu,

Asırlarca ben neydim kendimi bilmiyordum
Bu benim öz yurdum da niçin dirilmiyordum

Sanki ben bir köleydim demek ki hür değildim
Evren bana baş iğdi ben ona mı iğildim?

Evet benim dik başım bilmiyerek eğildi.
O zaman tarih beni sanki Türklükten sildi

Bana baş eğdiren etle kemik olsaydı
İlk ağzından çıkacak ilk kelime bir ay dı.

Her kıymetli şeyimden hürriyetim üstündür
O benden alınırsa benim öldüğüm gündür.

O bir demir olsaydı kırardım parçalardım
Sevgilimi ölmeden kurtarır ve sorardım

Fakat o ne bir etti ne de bir kara demir
O keskin ışıkların karşısında hep erir

Fakat bende bir ışık verecek yoktu gözüm
Sanki uyutulmuştu bir şeyle temiz özüm

Bütün evren diyordu artık Türklük sönmüştür
Ben sönmedim özüme ülkülerim dönmüştür

Ben sönmedim özüme ülkülerim dönmüştür
Artık hürriyetimin yolları görünmüştür

Ülkülerim her şeyi önünde eğdiren ülküleri
Ölen, sönen ruhları dirilten ülkülerim

Beni siz kurtardınız hayat verdiniz bana
Atatürk üm, canımı borçluyum ülkümle sana

Sen o ülkülerimin şaşmıyan önderisin
Zulmetlerle harp eden insanlığın erisin

Benim candan sevdiğim sevgilimdir hürriyet
Benimle yaşıyacak yaşasın Cumuriyet

Orhan Ülkülü

Düşünceler:

Romantizm...

Muhtelif devirlerde, muhtelif şâirler, bu kelimeyi, kendi duygu ve düşüncelerine dayanarak, muhtelif şekillerde tarif etmişlerdir.

Ben burada, onların söylemiş oldukları sözleri mevzu yaparak, tahlil ve mukayeselerle kalem yürütecek değilim.

Sadece şahsî düşüncelerimi kaydedeceğim.

Muhayyele ve hassasiyetin fikir üzerindeki üstünlüğünü temsil eden romantizm, bazılarına göre istirabın şarkısı, bazılarına göre betbinliğin ifadesidir.

Romantizmin bir hezeyandan ibaret olduğunu söyliyen birçok kişiler tanırım.

Tabiat, ve sinesinde yaşattığı bazı varlıklar, romantizmin ezelî ve ebedî elemanlarını teşkil eder.

Gül, bülbül, ay, yıldız, çiçek başlıca elemanlardır. Hepsi hülya denilen bir fikir serhoşluğu içinde yoğrulur, harekete ve dile gelir, ağlar, ağlatır, sever, çırpınır, çılgınlaşır.

Demek romantizm bir ağlayış, bir çırpınıştır.

Aynı zamanda, titriyen bir yaprak, sararan bir gül, hıçkıran bir yıldız, sönen bir ışık, eriyen bir mumdur.

Romantizm, coşkun bir fikrin ürperişleri, nöbetle pençeleşen bir vücudun sayıklaması, hırpalanmış bir gönlün hikâyesidir de diyebiliriz.

Romantizm, çınlıyan acı bir kahkaha, bir ürperiş, bir korku, bir heyecandır.

Romantizm, bir haykırış yahut, bir fısıltı, bir inilti, bir can veriştir.

Romantizm, mehtaplı bir yaz gecesinin sessizliği içinde, ta uzaklardan gelen bir kitara sesinin ay ışığına serpilişi, ve bu kitaraya refakat eden çılgın bir kadın sesinin de ilâhî ürperişleridir.

Cihat Genculu

Arkadaşlar!

Bize bırakılan şu topraklar, rahatımız için kurulmuş Cumuriyet idaresi bizim için ne kadar büyük bir iyiliktir. Bu eyiliği ancak tarih sayfalarındaki fecî vakalar ve daha düne gelinciye kadar başımızda duran ancak kendi hayatlarını düşünerek binlerce ailenin ocaklarını söndüren o hayin padişahlar zamanını düşünmek suretile, halimizin bir cennet diyarı olduğu pek tabiî olarak anlaşılmaktadır. Düşün bir kerre ya deden veya baban harpte kalmış. Tek evlâdım şu güzel diyardan yadırgamasın diye canını dişine, ölümü gözüne alarak çalışmış, çabalamış hariç düşmanlardan vatanımızı kurtarmış ve bize bırakmıştır. Bu ancak bununla da kalmamış. Hariç düşmanlardan memleketi kurtardıktan sonra Büyük Önderimiz önde olmak üzere hain padişahları memleketimizden atarak ve yepyeni bir idare kuran ve bize tevdi eden Atatürke karşı borcumuz ödenemez bir vaziyettedir.

Bu mevcudiyete karşı bize düşen vazife, hür, serbest yaşadığımız şu Cumuriyet idaresini kuran Başkanımıza teşekkür, bu emsalî görülmemiş Cumuriyet idaresini ilelebet yaşatmaktır.

Benlioğlu

BALIKESİR
Hıristiyan Kıyafetlerine Dair Vesikalar.

Yazan: KÂMİL SU

Osmanlı tarihinde halk sınıflara bölünmüştü. Müslümanlar raaya idiler. Hiristiyanlar raayadan ayrı, hükûmete cizye verirlerdi. Devletin idaresinde bulunan hiristiyanlar ilk zamanlarda Rum, Ermeni ve Yahudilerden ibaretti. Fütûhat ilerledikçe Balkanlardaki hiristiyan milletlerde Osmanlı devletinin haracgüzarı olmuşlardı. Anadoluda bulunan hiristiyanlar Ermeni, Rum ve Yahudilerdi.

Hiristiyanlar yaşayış şartları itibarile islâmlardan ayrılırlardı. Osmanlı Türkleri bunların kendilerine benzememelerinde fazla dinî bir titizlik gösterirlerdi. Bu itibarla hiristiyanlar yaşayışlarında, giyinişlerinde birçok kayıtlara tabi tutulurlardı. Bu kayıtlar, ihlâl edildikçe padişah tarafından tevkilerle teyit edilirdi. 1040 hicret yıllı bir vesikada: « Libaslarında ve tarzı üslublarında tahkir ve tezlil olunmak şer'an ve kanunen mühimmatı diniyeden iken bir nice zamandanberü ihmal olunup..» denilerek hiristiyanların kıyafet hususundaki ihmalleri anlatılıyor. Aynı vesikanın diğer bir yerinde de: «Müslüman tarzında ve libasında gezmeyeler. Olmakuleleri men'ü ref eyleyüp bu bapta sadır olan emrimin icrasında dakika fevt eylemeyesin..» (1) tenbihi ile düştükleri bu ihmalden menedilmeleri katî bir lisanla emrediliyor.

Türklerin gayri müslimlere karşı olan bu üstünlüğüne büyük bir itina gösterildiği kadar hiristiyanlar arasındaki merâtip silsilesine de riayet edilirdi Rumlar ön safta olmak üzere Ermeniler ve daha sonra Yahudiler gelirdi; teşrifatta bu sıraya riayet edilirdi. Buna riayetsizlik halinde derhal divandan hüküm çıkardı. (2)

Gayri müslimlerin kıyafetleri divandan çıkan hükümlerler tesbit edilirdi. Onlar bu hükümlerin kendileri için tespit ettiğinden başka kıyafete giremezler, aksi halde cezalandırılırlardı. 979 hicret yılı İstanbul kadısına yazılan bir hükümde: «Yahud vesair keferenin feraceleri sürmayi ferece çuha olup damgaları kumaş olmayup boğası (astar) ola ve içine giydikleri boğası olup legendelü olmaya..» deniliyor. (3)

1040 tarihli diğer bir vesikada da kefere taifesinin samur kürk, samur kalpak, fahir libas, firengi kemha, kadınlarının da porus ferace, yüksek arakiye giyemiyecekleri kaydedilmektedir. (4) 1170 yıllı bir vesikada da hıristiyanların giye-

(1) Hicri on birinci asırda İstanbul hayatı Ahmet Refik S: 52

(2) "Abâi kiramın enerallahü taalâ berahinuhüm hazarati Edirneden haraket ve darüssaltanat üsseniyeyi kostantaniye yc dahil oldukları gün evvelâ ehli islâm ve badehu ehli zimmet Rum taifesi patrık ve metrepelidler ile istikbal ide gelüp resmi kadın bu minval üzere iken bir kaç müzevir Yahudiler üç sene mukaddem muaraza edüb biz sizden mukaddem dururuz deyü mücadele eylediklerinde İstanbul kadısı huzurun da murafaa olunduklarında rumiyan mukaddem ve Yahudiyan rumiyandan sonra durmak üzere hükümlerle yedlerine hucceti şer'iz ve mucibince fermanı şerif verilip....„ Hicri on ikinci asırda İstanbul hayatı Ahmet Refik S: 28

(3) Onuncn asırda İstanbul hayatı Ahmet Refik S: 68

(4) Hicri on birinci asırda İstanbul hayatı Ahmer Refik S: 52

miyecekleri elbiselerin sof çuka biniş, hindkârı şal kuşak, al çuha çakşır ile kakum ve su samurundan elbiseler olduğu işaret ediliyor.

Gayri müslimlerin kıyafetlerindeki bu kayıtlarda daha ileri gidilerek: « Kuşakları yarı pembe ve yarı harir olup kıymette otuz ve kırka ola ziyadeye olmaya» diye giyecekleri ayrıca kıymetlendiriliyordu. Giydikleri elbiselerin keyfiyet itibarile de müslümanlarınkinden ayrılığı vardı. Türk kadınlarının giydikleri seraser yaka ve arakiye giyemezler, giyseler dahi atlasdan kataniden giyerlerdi deniliyordu.

Gayri müslimlerin kıyafetleri de yekdiğerinden farklı idi. Meselâ, hükümde «Ermeniler dahi yahudi geydüğün geyeler amma başlarına alaca kuşak sarınalar ol dahi az ola» (1) denilerek bu tefrik yapılmaktadır.

Hıristiyanlar, kıyafetlerine karşı gösterilen bu sıkı kayıdlardan ancak padişahlardan alacakları fermanlarla kurtulabilirlerdi. Divandan tabib, cerrah, saray balıkçısı gibi kıyafet için ferman almış olanlar fermanın kendilerine verdiği müsaade müspetinde bu umumî kayıdlardan harice çıkabilirlerdi.

*
* *

İstanbul ve civarında yaşayan hıristiyanlar için konulan bu kıyafet kayıtları Anadoluda yaşayanları için de vardı. Anadoludakiler tarafından da bu kayıtların ara sıra ihlâl edildiği olmuştur. Fakat hemen her zaman bu ihlâl edilişi divanın Anadolu eyalet beylerine ve kadılarına hitaben yazılan bir tevkii takip etmiştir. Bize bu fikri veren Balıkesir şer'i mahkeme sicilleri arasında bulduğumuz, garbî anadolu eyalet beylerine ve kadılarına hitaben yazılan iki tevkidir. Bu tevkilerden Bursa, Manis, İzmir, Tire, Birgi, Menemen, Hudavendigâr, Karesi, Saruhan, Aydın, Menteşe, Hamid, Tekke, Kütahya kadılıklarına hitaben yazılan ve «Sureti emri şerif berayi adetname» adını taşıyanda Anadoludaki gayri müslimlerin, İstanbuldakiler kadar ğeniş mikyasta olmamakla beraber, kıyafetlerinin nasıl olması lâzım geldiği anlatılıyor. Yalnız bu tevkide, yukarıda bahsettiğimiz vesikalarda olduğu gibi, gayri müslimlerin geyebilecekleri değil giyemiyecekleri elbiseler zikrediliyor.

(1) Hicri onuncu asırda İstanbul Ahme Refik S: 68

Ayni zamanda bu tevkide, İstanbuldaki gayri müslimler de olduğu gibi, kadın ve erkek kıyafetleri ayırt edilmektedir. Erkeklerin «şer ve olugelmişe mugayir olarak» kırmızı barata, arakçin giyemiyecekleri, ucu boyalı sarık sarınamıyacakları, sadata mahsus olan yeşil esbap giyemiyecekleri zikrediliyor. Zencefli ferace geyüp gök sarık ta sarınamıyacaklar. Ermeniler alaca sarık, gümüşlü kuşap sarınamıyacaklar, bıçak, takamıyacak ve ilikli pabuç geyemiyecekler, kadınları da yine kanuna aykırı olarak yeşil kaftan giyemiyecekler.

İlk bakışta gayri müslmimlerin bu sayılan kıyafetler haricinde her kıyafeti giyebilecekleri zannı hasıl oluyor isede zannıma göre bunlar hıristiyanların kendilerine mahsus olan kıyafetler harici ara sıra, kanuna mugayir olarak geydikleri elbiselerdir. Yoksa İstanbuldaki gayri müslimler için yasak edilmiş bir çok elbiseler vardırki bunların anadoluda da mevcut olması ve anadolu gayri müslimleri için de yasak edilmiş olması lâzımdır. Mamafı bu tevkide kıyafetlerin bukadar mahdut olması İstanbula nazaran Anadoludaki kıyafetlerin çeşit itibarile daha az olmasından ileri gelmesi ihtimali de vardır. Meselâ kakum ve su samurundan elbiseler, samur kürk ve samur kalpak gibi fazla kıymet ifade eden kıyafetlerin bu tevkide yasak kaydı oltına girmemiş olması Ana-

dolu hıristiyanları için bunların yasak olmamasından değil Anadoluda bu nevi elbiseleri giyeceklerin pekaz ve belki de hiç bulunmamasından ileri gelse gerektir.

Aydın, Saruhan, Suğla, ve Karesi sancakları kadılıklarına yazılan diğir Tevkide de gayri müslimlerin kıyafetleri şu şekilde tahdide uğramaktadır: Erkekler yeşil kaftan, yeşil kalpak, fes arakiye geymiyecekler ak sarık sarmayacaklar gümüş bıçak takmayacaklar yeşil makreme ile yeşil uçkur bağlamayacaklar. Kadınları da yeşil kaftan altınlı araka, yakalı kaftan geymiyecekler daha sonra tevkide «bilcümle eyyamı adelet encamında ehli islâm geydüğü esbabları geymiyeler» cümlesi ile gayri müslimlerin kıyafetlerinin müsliman kıyafetlerinden katiyen ayrılması lâzım geldiği ifade ediliyor.

Ayni tevkide gayri müslim kadınlarının hamamda dahi kıyafet kaydına tabi tutuldukları görülüyor. Müsliman kadınlarından tefrik olunmaları için bunların hamama damgalı peştimal ve çak alaklı ile girecekleri kayd olunuyor en nihayet tevki verile emri şerif ve sabıka kulum marifetile haklarında lâzım geleni şer'ile eda edüd yedine komasiz cezaların veresiz şer'i şerife ve emri humayunuma muhalif kikimesneye iş ettirmeyesiz ve hak üzere olup işlemeyeni yazıb dergahi muallama vuku üzere bildiresiz bu husus için bir dahi emri şerif varmağa muhtaç eyelemesiz.. »Tehdidi ile nihayetleniyor Mahkeme sicilleri arasında bulduğumuz vesikaları aynen aşağıya koyuyoruz.

Vesikalar

Sureti emri şerif berayi adetname

Akza kuzatil müslimin evlâ vülâtil muvahhidin maadini fazaili vel yakın huccetül hakkı alel halkıl ecmain varisi ulumül emhiyaü vel mürselin elmuhtahsü bimezidü inayetil mülkül âla Bursa ve Manisa ve Izmir ve Tire ve Birgi ve Menemen kadıları zeyyede fazailühüm ve mefahirül kuzatı vel hükkâm maadinül fezailü vel kelâm Hüdavendkâr ve Karesi ve Saruhan ve Aydın ve Suğla ve Menteşe ve Hamid ve Tekke ve Kütahya sancaklarında vakı olan kadılar zeyyede fazluhum tevkıı refii humayun vasıl olucak malûm olaki tahtı kazalarınızda vakı kefere ve yahuda taifesi kadimi kisvelerin geymeyüp kınu-u-âli (Kınaı - âli) geyüp kırmızı barata ve arakçın ve ucu boyalı sarık ve esbap ve sadata mahsus yeşil esbap zencefli ferace ve gök sarık ve ermeniler alaca sarık ve gümüşlü kuşak ve sim bıçak ve kumaş kaftan ve ilüklü pabuç ve avretleri yeşil kaftan ve sivri arakıyye istimal edüp ve kasaplık edüp ve kahve hanelerde ve hanelerde ve hamamlarda müslümanları taciz ve tazik edüp müslümanlara havale olup ve bilâ emr vaz'ı kadimiye mugayir keniseleri tamir ve ihdas edüp şer ve kanune ve olugelmişe mugayir vaz'larının haddü payanı olmadığı imdi behemahal müslümanlar kâfirlerden kisve ile mümtaz olmak lâzımdır men'ü def olunmasın emr edüp buyurdum ki dergâhı muallâm sipahilerinden olup mülâziminden olan kıdvetül emasilü vel akran Kara gün doğmuş zeyyede kaderuhu vusül bulduktta bu bapta sadır olan fermanı celilül kaderim mucibince amel edüp her biriniz tahtı kazanızda olan tevaifi mezbure mezburun mubaşeretile teftiş edüp muhkem tenbih ve tekit eyleyesiski kahvelerde oturmaya ve kasaplık etmeyeler ve alâmetsüz kendüleri ve avretleri hamama girmeyüp ve olu gelene mugayir ser ve kanun ve fermanı humayuna muhalif memnuattan bir nesne istimâl etmeyeler şöyle ki memnuatı meşruhadan nesne sadır ve zahir ola mezburun mubaşeretile muhkem haklarından gelinü ve kadimi olmayup bir tarikle hadis olan keniselerin ve vazı kadimden ziyade olan merametlerin ve müslümanlara havale olarının (olanlarının) şer'an hedmi icap eden yerlerin hedm ettürüp kenisselerinde darülharp ayini üzere çaldırmayup men'ü def eyleyesiz hususu mezbur umurdandır min bat beyler beyleri ve sancak beyleri ve muhassılı emval ve kuzat tarafından ve müteferrika ve çavuş ve züema ve erbabı timar ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve kapum kullarından bir fert kimesneyi himayet etmeyük mubaşiri mezbure muin olup emri şerifime muhalefetten ihtiyat ideler hususu mezbure kefere ve yahuda taifesinden mugayir emir ve temessük ibraz ederler ise hususu mezburda kefereye ve yahudaya ruhsat yoktur min bat amel etmeyüp veçhi meşruh üzere olan emrişerifimin icrasıda dakıka fevt eylemeyesiz muhalefet edenleri isim ve resimlerile ve iştiharları ile mubaşiri mezbur ile asitanei saadetime bildiresiz şöyle bilesiz âlâmeti şerife itimat kılasız tahriren fi evahiri şehri zilkadetişşerife liseneti isneyn selâsine ve elf.

* * *

Mefahirül kuzatı vel hükkâm maadinül fazlı velkelâm Aydın ve Saruhan ve Suğla ve karesi cancaklarında vakı olan kadılar zeyyede fazluhum tevkıı refii humayun vasıl olucak malûm olaki haliya memaliki mahrusemde kefere taifesi yeşil kaftan geymeyüp ve ak sarık sarınmayup ve fes arakıyye geymüyüp hamama alaca peştimal ve damgalu peştimal ve çak alâklı ile girüp ve gümüşlü bıçak ve sipahi pabucu geymeyüp ve yeşil kalpak geymeüp ve yeşil mokrame ve yeşil uçkur takmayup ve mezburun kefere avretleri dahi yeşil geymeyüp vealtunlu ırka geymeyüp ve yakalı kaftan geymeyüp mezburun kefere taifesi dahi yakalu kaftan geymeyüp bunun emsali ehli islâm geydüğü esbabları fılcümle kendüleri ve avretleri geymeyeler deyü mukaddema babam Hüdavenkâr tabe serah zamanında emri şerif verilüp haliya ol emri şerif mucebince kirü-amel olunnan (olunması) için emri şerif verilmeğin imdi buyurdumki hükmü şerifimle dergâhı muallam çavuşlarından kıdvetül emasilü vel akran Recep çavuş zeyyede kaderühu vusul buldukta kasabat ve kurada ve mecmaı nas olan mahallerde nida ve tenbih ittiresizki mezburun kefere taifesi emri sabık üzere ve halâ verilen emri şerifim mucebince yeşil kaftan geymeyüp ve ak sarık sarınmayup ve fes arakıye geymeyüp hamama alca peştimâl ve damgalu peştimal ve çak aîâklı ile girüp ve gümüşlü bıçak ve şipahi pabucu geymeyüp ve yeşil kalpak geymeyüp ve yeşil uçkur takınmayup ve kefere avretleri yeşil kaftan ve altunlu arekıyye ve yakalu kaftan geymeyüp ve mezburun kefere taifesi dahi yakalı kaftan geymeyüp ve bilcümle eyyamı adalet encamında ehli islâm geydüğü espapları geymeyeler ve geydürmeyesiz şöyleki müşarün ileyh kulum marifetile badettenbih ... veçhi meşruh üzere halâverilen emri şerife ve sabıka verilen emri şerife muhalif itaat etmiyenleri müşarün ileyh kulun marifetile haklarında lâzım geleni şr'le eda edüp yedine komasız cezaların veresiz şer'i şerife ve emri humayunuma muhalif kimesneye iş etttirmeyesiz tamam hak ezere olup işlemeyeni yazup dergahı muallâma vukuu üzere bildiresiz bu husus içün bir dahi emri şerifım varmağa muhtaç eylemeyesiz şöyle bilesiz ve badennazar bu hükmü şerifimi müşarün ileyh kulum yedinde ibka edüp alâmeti şerife itimat idesiz tahriren fi evasıtı muharremil haram sene 1030

Bimakamı Kostantaniyyütül mahsure

Cumuriyet Bayramı!

Büyük vatan uğradı büyük bir tehlikeye,
Büyük başın ağrısı çünkü büyük olurmuş,
En büyük kahramanlar atıldı mehlekeye
Derdini veren Allah dermanını bulurmuş.

Gazi önünde idi kahraman ordusunun,
İhtiyarlar, kadınlar, arkalarda çalıştı;
Yasını tutan ana, kahraman yavrusunun
Cephane taşımağa çabucacık alıştı.

Önce dağlar, denizler matem tuttu bu derde,
Sonra onlar da birleşti, yiğitlerle seferde,
Dağlar bize yâr oldu, yol vermedi düşmana
Denizler pusu kurdu düşmanın arkasına.

Otlar sarardı soldu, kuyular hep kurudu,
Bir yudum su vermedi, düşmana ana yurdu;
Nazlı, nazlı akarken düşman kanile doldu
Saz benizli Sakarya bir Kızılırmak oldu.

Kara yaslı geceler, erişmişti sabaha,
Türkler vatan borcunu, ödemişti Allaha;
Büyük Gazi oturdu selefsiz makamına
Heykeller dikilmişti onun büyük namına.

Vatanın her köşesi heykellerle bezendi,
Bütün esir milletler istiklâli özendi,
Yirmi dokuzuncusu her birinci teşrin
Bize bayramı oldu büyük cümuriyetin..

H. BAHA

VATANIMA!

Orta Asya Türklerin neslinde,
Bir sen varsın bu acun inandı;
Titreterek akış yapan sesinde,
Anladı'ar kalbindeki asladı..

Ülkemizde berrak akan nehirler,
Zümrüt bir bağa çevirdi vatanı;
O kefensiz yerde yatan şehitler,
Kurtardılar bu güzelim vatanı..

Vatan aşkı çarpsın tatlı kalbinde,
Dalgalansın ufuklarda al bayrak;
Bir tek şey var yapacağın seninde,
Vatanında cumuriyet yaşat nak!.

OĞUR ÖZDEŞ

Ülkümüz!

Yüce dağlar aşmaktır,
Irmak gibi taşmaktır,
Köyleri dolaşmaktır
Bugün bizim ülkümüz.

Köylü bizi bekliyor,
Nur için emekliyor.
Bizi köye çekiyor,
Ağırlaşan yükümüz.

Devrimleri analım,
Güneşlerde yanalım
Köylere yollanalım,
Arkadaşlar tümümüz..

S VECDİ BORA

Umumî harp hatıraları: 7

Arslanlar Mezarı.

Nakleden: **MUAMMER GÖZALAN**

Ben üst tarafını bilmiyorum. Çünki kolordu-ya gönderildim. Fırka Varansofda kolordu (Kemeride) bulunuyordu. Kemeride istirahathaneye koydular. Bir müddet burada vücudumu dinlendirmeğe çalıştım.. Fakat ne mümkün çektiğim mihnet ve meşekkat beni bir ölüye çevirmişti..

Bu sırada (Erivan) cephesi dar vaziyete düşmüş.. Her taraftan takviye kıtaatı isteniliyordu. Eli silâh tutan kim varsa hepsini topladılar bunların arasında bana da tekrar yol göründü istirahathaneden çıkarak silâhı kapınca trene atladım. Vagonların içi-dışı dolu olduğu halde Erivan üzerine yürüdü. Ermeniler mütemadiyen geri çekiliyorlardı.

Yalnız Erivanda tutunmuşlardı. Erivan cephesinde bir makineli tüfenk bölüğüne düştüm. Çok geçmeden bu cephe (Celâl oğlu) ile değiştirildi. Bize de tekrar oranın yolu göründü.. Celâl oğlu çoktan Türkler tarafından alınmıştı.. Şehre girerken burada çektiğim çileleri, düştüğüm heyecanları hatırlıyarak ürperiyordum. Bir sokaktan geçerken birisi yanıma yaklaştı:

— Sen neredensin arkadaş?.

— Ben esaretten kurtulan askerlerdenim dedim ve olan biteni kısaca anlattım. O zaman asker ağlamağa başladı. Meğer adamcağızın öldürülen kardeşi bizim 56 kişinin içinde imiş. Şehre girdiğimiz zaman Rus askerleri etrafımızı aldılar bunlardan biri ile konuştum. Arkadaşım pençereden atladıktan sonra gidip doğruca Rus kumandanlığına teslim olmuş.. Ermeniler bunu haber alınca daha onunla beraber kumandanlığa sığınan (6) Türk askerini gelip zorla almışlar. Hemen oracıkta tabanca ile öldürmüşler.. Eğer bende arkadaşıma uyup Rus kumandanlığına teslim olsaymişim şimdiye kadar çoktan ölmüş bulunacaktım. Rus askerleri bunu anlatırken:

— Eyi yaptında bize gelmedin, diyorlardı.

Rus askerlerile birlikte süvari ahırlarının arkasındaki hendeğe gittik. Tahammül edilmez bir koku etrafı kaplamıştı. Bir az daha yaklaştığımız zaman toprağın tamamen örtemediği yerlerden 56 arkadaşın ayakları, kolları, çürümeğe başlamış vücutları görünüyordu. Hendek etrafındaki taş ve topraklar sıçrıyan kanlarla boyanmıştı. Rus askeri:

— Onları balta ve kasatura ile öldürdüler. Dedi.

Vatan için canlarını vermiş Türk çocuklarını hararetle selâmladım. Ruslarda şapkalarını çıkarıp yanımda diz çöktüler.. Bu 56 neferi şimdiye kadar hiç akmıyan gözlerimden bir kaç damla yaş hediye ettim.

Akşama doğru bizim bölüğümüz Celâl oğlundan bir az ilerde şimdi ismini hatırlıyamadığım bir köyde mevzi aldı... Önce nöbette idim.

Gecenin sessizliği içinde Türkü söyliyerek geçen bölük bölük askerlerin sesini dinliyordum. Bu sesler ve bu türküler Ermeni askerlerinin şarkıları idi.. Bölük zabitini kaldırarak:

Bunlar Ermeni askerleri.. Türkü söyleyip geçiyorlar dedim.. Bana cevaben:

— Yarın bizde onların önünden türkü söyleyip geçeceğiz dedi.

Hakikaten söylediği gibi çıktı. Ertesi günü biz Celâl oğluna döndüğümüz zaman Ermeni taburlarının bizden evvel Celâl oğluna gelmiş ve silâh çatmış olduğunu gördük. Aramızda harp bitmiş.. Türk kıtaatı geri çekilmek emrini almıştı.. (Celâl oğlunu) askerlerine teslim edecektik ..

Bizim bölüklerde Ermeni bölüklerinin karşısında silâh çattı. Biraz sonra bölükler harekete geçti. Bir kumanda ortalığı sarstı...

— Hazır ol... Ayni kumanda onlarda yükseldi..

— Hazır ol...

Şimdi mütekabilen birbirlerimizi selâmlıyoruz.. Tabur kumandanımız bize Ermeni askerlerine:

— Allaha ısmarladık arkadaşlar diye bağırmamızı emretti.

Bütün asker kumandanların emrine boyun eğdiler.. Bin bir şefkat ve felâkete göğüs germiş tunç yüzlü, tunç yürekli Mehmetçiklerin gırtlağından bir fırtına gibi ayni ses fırladı..

— Allaha ısmarladık arkadaşlar ....

Önünden geçtiğimiz Ermeni taburları bizi selâmlıyor... Onlarda haykırıyorlar:

— Güle güle gidiniz askerler... Rus askerleri çok müteessir.. Yaş'lı gözlerle bizi selâmlıyorlar..

İşte (Celâl oğlundan böyle çıktık.. Pek az bir zaman sonra (1300) doğumlu efradın terhis emri geldi. Tezkeremi Kemerden aldım. Diğer istipdal askerlerle beraber yola çıktık.. Arpa suyundan dağ ve çayır aşarak Kars, Erdehan yolile Batuma indik..

Kar yolları o kadar doldurmuştu ki, kimbilir kaç metre yüksek olan koca koca çamların ancak tepeleri meydanda kalmıştı.... Vadilerin, uçurumların derinliğini anlamak kabil değildi.. Bunların üzerinde yürüyüp geçiyorduk. Ayaklarımızın altındaki kar tabakası aylarca o halde kalarak beton gibi sertleşmişti.. Hava soğuktu fakat içimizin vazifesini yapmış insanların sıcaklığı vardı

Batuma indiğimiz vakit.. Büyük bir faaliyetle karşılaştık.. İstanbula gidecek asker, zabit bir sürü halk Gülcemale binmeğe çalışıyorlardı .. Ortalık ana baba günü idi. Bütün gayretimize rağmen Gülcemale binemedik. Zarif gemi adeta su ile ayni seviyede, direklerine, sırtlarına kadar askerle dolu olarak batumdan hareket etti.. Biz bilâhare Batuma gelen İngiliz gemilerile İstanbula, memlekete döndük..

**

Mürfteye döndüğüm zaman; Sapan mı yakaladım.. Yeni bir iman ile toprağımı kazmağa başladım.. (Yarını) genç Türk çocuklarına bıraktım...

— S O N —

Mezar taşındaki adım.

Bir yıldırım olup ben; yaksam diyorum seni!
Senin olan her şeyi, senin olan her şeyi!.
Bırak artık yalanı; artık uyut neşeyi:
Artık unut her şeyi, senin olan her şeyi!
Duyma!. Görme!. Konuşma!. Buralardan uzaklaş
Cehenneme koş haydi!. Alevlerle kucaklaş!.
Zebaniler senindir: Onları tak kalbine!.
Her kes sana ağlarken: oturda gül haline!.
Ateşleri hep sen yak!. Akşamları sen söndür!.
Kızıl başbuğ oluver: Cehennemi sen döndür!.
. . . . . .
Lâkin gitme oraya... Yorulmağa pek değmez!...
Beynimdeki şemşekler; cehenneme baş eğmez!..
Yıldırımlar yağdırır: Emredersem başıma;
Cehennemdir bir adım: Yazacaklar taşıma!.

Fethiye Orbey

Köyde akşam!

Güneşin son ışığı göklerde dağılıyor,
Bu ışıkla tutuştu, uzakta köy evleri;
Şimdi ufuklar kızıl semaların rengi mor,
Gönülleri sarmakta batının alevleri..

Yamaçlardan inerken kuzular sanki ağlar,
Çıngıraklar titreşir gurbet iniltisile;
Bir yandan hazin hazin akan dereler çağlar,
Söğütler ninni söyler rüzgârların sesile...

Oğuz Özdeş

KEZBAN!

İçime aşkın gibi akan şu gür çeşmeden
İçimdeki sevgiyi sana biraz eşmeden
Kınalı avucunla bi yol su ver içeyim
İmkân var mı Kezbanım? bu sevgiden geçeyim.

Yanıma gel bırakta elinden bakırları
Kızıl bir şal altında yatan engin kırları
Dolaşalım seninle beraberce güzelim
Gök köyün korusunda bir parçacık gezelim.

Kezban sana âşıkım hem köyüne âşıkım
Sanma köylüden başka ben bir zübbe ve şıkım
Ömrümüzce beş evli köylerde yaşıyalım.
Gel bu aşkı seninle birlikte paylaşalım.

Gök güzel, toprak güzel, ovalar, kırlar güzel,
Durma öyle uzakta biraz yakınıma gel.
Haydi Gökköylü kuzum, yanağı benli Kezbanım
Güzelliğin önünde alevleniyor kanım.

Kezbanlar bana yeter, bu güzel köyler yeter,
Sevgiliden ayrılmak elbet ölümden beter.
Bu köylerden, kızlardan yokken başka sevgilim
Onlardan ayrı düşmek, bana herşeyden elim..

Salih Vecdi Bora

Anadolu!

Yavrucuğum eyi tanı şehit dolu bu vatanı
Sakaryada ölenlerdir bu vatanın kurtaranı.

Türkün kanı bu nehirdir kemikleri şu şehirdir
Bize şifa veren hava yabancılara zehirdir.

Biziz bu vatanı yapan gene biziz ona tapan
Onun için çalışıyor kalem, kılınç, çelik' sapan.

Temel bizim, çatı bizim gökün yedi katı bizim
Bu denizin, bu toprağın üstü bizim altı bizim..

Oğuz Özdeş

Hikâye

Haydi cevap veriniz!

Yazan: FETHİYE ORBEY

I

Odam kapkaranlık.. Yalnız; yanan bağrımın; yangınlaşan. alevlerinin aksi duvarlarda.. Eyice inen perdelerimin, dışarısında bana ve odama ağlayan var: Yağmur yağıyor!. Ses ve can bu gece yerden göklere yükselmiş olacak ki duygusuz toprağa gökler, damlalaşan duygularını sunmakta ...

Ve ben, gönlümle başbaşa; sesimi duymaktan ürküyor; gözlerimi açmaktan korkuyorum ... Lâkin bu hayat , bu yaşayış; ve nihayet bu insanlık ne garip şey!.

Sesim çıkmıyor dedim.. Evet.. Fakat çıkmayan sesim ruhumun ülkelerinde bir kral gururile sorgulaşıyor:

— Onu seviyor mıyım?..

Gözlerimi açmaktan korkuyorum... Açarsam; karanlık odamın kara tablosunda onun hayalini mavi, yeşil bir ışık halinde sezeceğim sanıyorum.. Açmadan sezmiyor mıyım?.

Hayır! . Dersem . İnanmayınız..

* * *

Sessizliğe, sessizce sesleniyorum:

— Onu seviyor mıyım?

Bir tek cevap var: (Hayır) a yakın bir sükût!. Ayni sorğum yağmurun sesine ulaşıyor : Sonra damlalar durgunlaşıyor: Bu, acaba? Evet mi?.. Yoksa!.

* * *

Haydi koca dünya !. Dönerini bırak ta cevap ver!. Onu seviyor mıyım?.

Haydi sular; susunuz!. Sorumu dinleyiniz!.

— Onu seviyor mıyım?.

Haydi dağlar! Dağıtın dumanlarınızı! Duyun sorumu: — Onu seviyor mıyım?

. . . . .

Haydi cevap veriniz! Yoksa kilitli kapı mı; örtülü pençereleri mi; parmaklarımdan kan sıza. sıza parçalıyacağım.. Fakat her damlıyan kan yine bir soru saklıyacak:

— Onu seviyor mıyım?

Haydi cevap veriniz; yoksa şimdi çılğın hisleri kafama doldurup çılğınlar gibi haykıracağım:

— Onu seviyor mıyım?.

II

Ne kadar sakinim şimdi!

Parçalamak , yıkmak , yakmak istiyorum:

Her yeri, her şeyi, herkesi...

Gülmek istiyorum kahkahalarla: Iztıraplara, ayrılıklara ve bütün aşklara...

Ağlamak istiyorum hıçkırıklarla: sevinçlere, saadetlere ve bütün neş'elere. .

Ben delirmek istiyorum: Kâinatı altüst etmek için...

Ben.. Fırtına, bora, kasırga olarak onun önünde tepinmek istiyorum..

Onu kudurtmak istiyorum..

Fakat yazık !. Hiç birşey , hiç birşey, hiç birşey yapamıyorum ben!.

Yalnız, böyle kaskatı; yalnız böyle sapsarı yasdığıma yaslanıyorum.. Yasdığıma, yanık, yanık dert yanıyorum...

* * *

Ne kadar sakinim şimdi..

Ne kadar durulmuşum ben.. Deniz, azğın dalgalanmalarından sonu benim kadar duruldu, ve sessizleşti mi acaba? Fırtına, en çılğın rakslarından sonra benim kadar sessiz mi nefes aldı?.

. . . . . Taze bir bahara gömülmüş gibiyim. Hangi kış, souğunu, karını

toplar toplamaz benim bulduğum gibi bir bahar buldu, karşısında .. Bulmamıştır.. Bulamaz.. Buna inanıyorum ben. .

. . . . . Sıcak, kayıdsız bir yaz gününe sarılmışım sanki.. Hangi ilkbahar koku, renk, ses, aşk, heyecan dolu günlerinden sonra benim rastladığım gibi tasasız, heyecansız bir yaz gününe rastladı?. Rastlamamıştır. Rastllyamaz...

Buna inanıyorum ben..

* * *

Ne kadar sakinim şimdi..

Ne kadar durulmuşum ben . Ve bir daha, hiç çıldırmıyacak, hiç haykırmıyacak, hiç kodumıyacak gibiyim. Artık, kararsızlığım sona erdi.. Günlerdenberi hiç bir yerin, hiçbir şeyin ve hiçbir kimsenin veremediği cevap demin dudaklarım verdi bana:

— Onu seviyorum! diye yandı, yakıldı dudaklarım..

* * *

— Onu seviyorum.. Aydan, güneşten yıldızlardan, dağdan, bayırdan kıskanıyorum. .

— Onu seviyorum .

..... Ne kadar sakinim, şimdi .

Ne kadar durulmuşum ben..

Acaba ayın, en parlak , en genç , en ışıklı bir gecesinde, sular, benim kadar kendinden geçti mi?.. Acaba peygambar tanrı ile konuştuğu zaman, benim kadar vecde geldimiydi? Mecnun Leylâsını bir kere gördükten sonra benim kadar sevinç uğultuları yaratırmıydı bağrında!

Bülbül, kızıl gülün kızgın kokusunu, yudum yudum tedarken benim kadar zevk duydumu?, Dağlar; bembeyaz karlara kavuştukları gün; benim kadar gururlandımı, dersiniz? Hangi kahraman, hangi eşsiz zaferinden sonra benim kadar bir yükselme duydu ruhunda?.

* * *

Onu seviyorum . Bu iki kelime, ne ilâhî ne büyülü , ne kudretli kelimeler... Nasıl değiştirdi beni bunlar?. Nasıl değiştim ben!.

Oh... Ne kadar durulmuşum ben!. Ne kadar sakinim şimdi!

Halk masalları:

ÇENGİ DİLAVER..

Yazan: OSMAN BALKIR

— III —

Evel zamanda bi padişah vamış. Bi gün padişah:

— Bu gece bi evde ışık olmıcak, diye tellâl çağırtmış.

Gece omuş, melmeketin bütün evleri kapkaranlık olmuş, hiç kimse ışık yakmamış.

O melmekette üç öksüz kız vamış bunla hep ilin işini görü , öle geçinirlemiş. Bunla lambayı yakmışla, işleni işliyolamış Padişah unnan evindeki ışığı görmüş. Hemen lâlâsını göndermiş:

— Git, bak bakam, demiş. Bu ev kimin evi?.

Lala gitmiş, bakmışki üç öksüz kızlan evi. Kulak vemiş, içesini dinlemeğe başlamış En büyük kız:

— Ah !. Demiş. Padişah bilse de beni kasap başına vese!. Hiç et yemedim; doya doya et yesem!.

Ortanca kız:

— Ah!. Demiş. Padiş bilse de beni simitçi başına vese!. Hiç simit yediğim yok; Doya doya simit yesem!..

Küçük kız da:

— Ah !. Demiş. Padişah bilse de beni kendine alsa!. Hiç kimsenin bilmediği akılları ona vesem...

Lala dönmüş. gitmiş kadişahın yanına gördüğünü, duyduğunu anlatmış. Padişah hiç sesini çıkamamış O gece öle geçmiş.

Ertesi günü padişah üç öksüz kızları çağırtmış. Onlara:

— Aşam [hiç bi evde ışık yanmicek] diye tellal çağırdı. Siz duymadınız mı?. Neden yakdınız?.

Diye sormuş. Kızla da:

— Ne yapam padişahım! demişle. Biz gece il işi işli yozde geçiniyoz.

Padişah:

— Bu sefer affedirim amma, benim sorduğuma doğru cevap verirseniz, demiş kızlada:

— Veriz, demişle. Onun üzerine padişah:

— Sölen bakam, demiş. Kasap başını hanginiz istedi? demiş. Büyük kız ortaya çıkmış:

— Ben, istedim, demiş.

Padişah onu bi yana çekmiş, sora:

— Simitci başını haginiz istedi? demiş. Ortancı kız ortaya çıkmış:

— Ben istedim, demiş.

Padişah onu da bi yana çekmiş. Sora küçük kıza dönmüş:

— Beni de galiba sen istedin, demiş. Küçük kız da:

— Hı.. Ben istedim, demiş..

Padişah büyük kızı kasap başına, ortancı kızı simitci başına vemiş Küçük kıza kendisi nikâh kıydırmış, almış..

Ge zaman, git zaman, günle, ayla geçmiş. Öteki kızla başlamış küçük kızı kıskanmağa. «Napamda şunu padişahın gözünden düşürem» diye fırsat kollayolamış. Bi yıl sora küçük kız padişahtan gebe kalmış, padişah:

— Başında kim bulunsun? diye sormuş. Kızsa ötekileni kardeş gibi bellemiş. Onun için:

— Ben doğururken başımda kasap gası ile simitci gası bulunsun, demiş.

Küçük kız bi oğlan doğurmuş. kasap gası ile simitci gası önceden hazırladıkları bi sandıka çocuğu komuşla; deryaya

atıvemişle. Yerine bi köpek enceğini kundaklamışla, yatağa yatırmışla, sorada:

— Padişahın gası köpek enceği doğurdu diye ortalığı velveleye vemişle..

Padişah bunu duyunca utancından yerlere geçmiş. Kasını (karısını) üç ayak nerdibenle (merdiven) inilen bi mahzene belıne kada (kadar) yere gömmüş.

Bi kaç gün sona melmeketin büyük adamları padişaha yalvamışla, yakamışla; kadıncağızı kurtamışla.

Bi yıl sona kadın gene gebe kalmış, başına gene simitci kası ile kasap kasının getirilmesini istemiş. Onlar da gelmişle. Vakti gelmiş. Kadın güzel bi kız doğurmuş. Kasap kası ile simitci kası önceden gene bi sandık hazırlamışla. Çocuğu o sandığa komuşla; deryaya atıvemişle Kadının yanına da bi kedi yavrusunu kundaklayıp yatımışla. Sora da:

— Padişahın kası kedi yavrusu doğurdu.. Diye ortalığı gürültüye boğmuşla.

Padişah bu sefer büsbütün kızmış. Kadıncağızı göğsüne kada yere gömdürmüş.

Biz de gelem çocuklara:

Deryadır bu.. Almış sandıkları götümüş. Sandıkla gide gide Fes padişahının melmeketine gelmişle

Fes padişahının üç kızı vamış. Padişah bunları herkesten kıskanırmış. Bundan ötürü denizin ortasına bi saray kurdurmuş Burda beslemiş.

Bi gün padişahın kızları mençerede oturmuşla. Denizi seyrediyolamış. Denizden iki sandık gediğini görmüşle. Büyük kız:

— Sandıklan içinde mal vasa benim.. demiş..

Ortanca kız:

— Para vasa benim.. Demiş.

Küçük kız da:

— Can vasa benim.. Demiş.

Hemen kayıkları indirmişle; sandıkları tutmuşla, içeri almışla. İğne ile sandıklan kapaklanı açmışla. Birinden nur topu gibi bi oğlan, birinden de ay parçası gibi bi kız çıkmış. Çocukla parmaklanı ağızlana sokmuşla, boyuna emiyolamış. Üç kız bu çocukları dünya, ahret kardeş edinmişle. Kimseye duyurmadan çocukları beslemeğe başlamışla.

Çocukla biraz böyüyünce kızlan ekmeği, yemeği yetmemeğe başlamış. Bigün böyük kız yemek getiren lâlaya:

Lalâ! demiş, Benim ekmeğim yetmiyo. babama söle de ekmeği artırsın.

Lalâ padişaha sölemiş, padişah da böyük kızın ekmeğini artırmış

Bi zaman sora ortancı kız, lalâya:

— Lalâ! demiş Benim de ekmeğim yetmiyo. Babama söle, benim de ekmeğimi artırsın.

Lalâ padişaha sölemiş. Padişah onun da ekmeğini artırsın.

Bi zaman sora küçük kız da lalâya:

— Lalâ! demiş. Ben de ablalandan görerek çok yiyom. Babama söle, benim ekmeğimi de artırsın.

Lalâ söylemiş, padişah onun da ekmeğini artırmış. Lâfi uzatmayam. Ge zaman, git zaman çocukla böyümüş. Biri on dört, biri on beş yaşına girmiş. Çocuklar üç kızı kendi kardeşleri sanıyolamış. Bigün lalâ ekmek getiriken karşıdan olanı görmüş. Ekmekleri bıraktığı gibi dönmüş, doğru padişaha çıkmış. Yimeden, içmeden gördükleni söylemiş:

— Padişahım demiş, sen kızlanı her kestev kıskanıyon. Kızlanı denizin ortasındaki saraya kapadın emme onla bi olanla oynaşıp duruyola..

Padişahın kan başına çıkmış:

— Vay namusum!. Diye hemen eve gitmiş. Kasına lalanın dedikleni anlatmış:

— Git, şunn anla bakam, demiş

Anadır bu. Tutmuş sarayın yolunu; Vamış kızlanın yanına. Bakmış ki bi oğlanla bi kız kendi kızlanan oynayıp duruyo. Sormuş. Kızla da olanı biteni anlat-

mışla. Anaları:

— Öleyse... Demiş. Bunla benim de dünya, ahret evlâdım olsunla.

Kalkmış, gitmiş. Padişaha işin enini, boyunu anlatmış. Padişah da çok sevinmiş. O da onları evlâtlık yapmış. Oğlanı almış; nektebe vemiş. Kız da deryadeki sarayda, kızlan yanında kalmış

Oğlan gündüz nektebe gide, gece yatmağa kardeşlenin yanına dönemiş.

Kız başlamış günden güde zaiflemeğe.. Kızla o kada sormuşla, sıkıştırmışla, bi şey sölememiş. Efesi sormuş, sıkıştırmış; o da bi şey öğrenememiş.

Oğlan başlamış kızın ardını kovmağa.. Bi gece sabaha karşı görmüş ki nerdiyen oturmuş, hangür, höngür ağlıyo. Almış, odalana getimiş.

— Ne ağlıyon, kadeşim? Diye sormuş. Kız:

— Ben ağlamıyem de kim ağlasın?. Herkesin anası va da bizim anamız yokmu? Bizi karga kuşumu düşürmüş?. Diye daha fazla ağlamış. Oğlan düşünmüş düşünmüş de:

— Gaygılanma kadeşim, demiş. Yarın aşam burdan kaçarız. Diyar diyar gezeriz. Helbet bi karı çıka da (bunla benim çocuklam) der. Biz de bölece anamızı buluruz.

Sabah olmuş, çocuk nektebe gidekene terziye uğramış. İki kat erkek urbası ısmarlamış. İki de peylemiş

O gece sabaha karşı kimseye görünmeden saraydan çıkmışla. Başlamışla yol almağa. Göçe, kalka gitmişle. Bazı gecele kırda yatmışla, bazı gecele damlada uyumuşla. Gide gide bi melmekete vamışla; bi kaveye girmişle. Olan (bu geceyi bizde geçiririz) dese diye düşüp duruken yıkık bi evin binbi paraya satıldığı duymuş. Beş parası yokmuş emme geceyi geçirmek için evi binbir paraya yalancıktan satın almış. Evin binbir odası, her odanın da ayrı ayrı açacakları vamış. O gece eve gitmişle, yatmışla..

Uyurlakene duvarın biri yıkılvemiş Olan gürültüden uyanmış, bakmışki yıkıntılan içinde bi kazan altın va. Kardeşine haber vememiş Altınları saklamış Ertesi günü kardeşine anlatmış. «Öteki odaları da açıp bakam» demişle. Bi de açmışlamışki odalan kimisi altın, kimisi gümüş, kimisi kayma para dolumuş.

Olan ertesi günü kaveye gitmiş. Bin bir para yerine iki çatal avuç altını masanın üstüne atıvemiş. Bi taraftan da tellâl çağırtmış:

«Melmeketteki bütün kavelede gelene gidene beş gün bedava kave verilecek.. Parasını . . . bey vercek!» diye..

Kaveler içile dursun. Olan başlamış büyük bi saray yapdırma. Saray yapılmış, bitmiş. İki kardeş yeni evlene geçmişle..

Olan bigün pazarda dolaşırkene simitci kasınl görmüş. Olanı tanımış, kendi kendine:

— Demek sen ölmedin ha.. Ben seni bi yere gönderem de gör, demiş..

Hemen olanın evine gitmiş, kıza demiş ki:

— Eviniz çok güzel, çok eyi oldu emme kızım, şimdi bu eve bi de (Cengi Dilâver) in güllenden olsa hiç canın sıkılmazdı. Gülün her yaprağı bi hava çala, sen de eğlenirdin.

Kızdır bu cahil:

— Ben unu efeme getittirim, demiş.

Efesi gelince simitci kasının dediğini söylemiş. O da:

— Peki.. Gide, getirim, sen gaygılanma!. Demiş. Ertesi günü de yola çıkmış. Gidekene yolda bi devrişe ras gelmiş. Devriş:

— Nereye gidiyon oğul? Diye sormuş. Oğlan:

— Çengi Dilâverin gülünden almağa.

Demiş. O zaman devriş:

— Sen onun nasıl alıncanı biliyomun? Bilmiyosan sora taş olusun, deyince oğlan:

— Hayır devriş baba!. Sen söyle!. Diye yalvamış. Devriş de:

— Çengi Dilâverin sarayına yaklaşınca, abdes alır, iki rekât namaz kıla, bi bardak şerbet içesin. Sora yürürsün. Sarayın kapısında bi tarafta kuzu bi tarefta kurt vadır. Kuzunun azındaki kemiği kurda, kurdun azındaki otu da kuzuya verirsin. Sora gülü koparısın. Demiş.

Oğlan devrişin dediği gibi yapmış. Gülü koparıkene Çengi Dilâver:

— Yetiş suyum!. Diye bağırmış. Su:

— Yetişemem, benimle abdes aldı, demiş.

— Yetiş şerbetim!. Diye bağırmış. Şerbet:

— Yetişemem, benden içti demiş.

— Yetiş kuzum! Diye bağırmış. Kuzu:

— Yetişemem, otu ağzıma verdi, demiş.

— Yetiş kurdum!. Diye bağırmış Kurt:

— Yetişemem, kemiğimi verdi, demiş.

Oğlan gülü kopamış. Gemiş evine komuş.

Aradan bi kaç gün geçmiş. Simitçi kası oğlanı yine görmüş. Kendi kendine:

— Vay, dimek gülü getirdi ha.. Bu bizim başımıza bi çorap örecek; önce ben onun başına bi çorap öremde görsün, demiş Hemen soluğu kızın yanında almış Kız bunu görünce uzaktan karşılamış. Bi çok parala vemiş. simitci kası:

— Oh!. Bak şimdi ne güzel olmuş ile bide çengi Dilâverin kendisi bu evde olsa hem sana can yoldaş olur, hemde hizmetine bakardı, demiş Kız:

— O kolay, demiş. Efeme sölerim. Beni kıracak delya.. gide, getiri..

Simitci kası çok sevinmiş İçinden:

— Eğer bu seferde kurtulursa aşk olsun, demiş. Kalkmış, evine gitmiş.

Akşam olmuş, oğlan eve gelmiş. Bakmışki kardeşi tasalı duruyo.

— Ne oldun kardeşim, hastamısın yoksa?. Diyesormuş. Kız:

— Başım agrıyor, bana Çengi Dilâveri getirisen eyi olurum, demiş. olande:

— Peki.. Sen gayırma!. Demiş.

Ertesi günü sabahlen gün doğmadan yola çıkmış Yolda bi devrişe ras gelmiş. oğlan:

— Selâmaleyküm devriş baba!. Demiş. Devrişde:

Aleykümselâm oğul!. Nere gidiyon?. Demiş. Oğlan:

— Çengi Dilâveri almağa gidiyom, demiş. Devriş:

— Sen onun nasıl alıncanı biliyomon?. deyince:

— Hayır devriş baba!. Sen sölede bilem, demiş. Devriş:

— Çengi Dilâverin sarayına yaklaşınca bi gül dalı koparısın. Yol kenarında bi yığın taş vadır. Onla Çengi Dilâverin saçlarıdır. Elindeki gül dalile o taşlara vur. saçları hemen koluna sıkı sıkı dolu sakın bırakma. Saray öğünde bi sürü dikili taşla vardır. unnan hepsde sen gibi insandır. onlara gül dalile üçer sefer vur. o zaman onla insan olurla. Sende Çengi Dilâveri alır, evine dönesin, diye anlatmış.

Olan devrişin elini öpmüş, yürümeğe başlamış. Çengi Dilâverin sarayına vamış. Hemen urdan bi gül dalı kopamış. Gene yürümüş. Yol kıyısında bi yıkın taş görmüş. En böyüğünü almış avucuna, başlamış gül dalile taşlara vurmağa. Gül dalı hangi taşa değerse a taş hemen saç oluyomuş. Olan saçları koluna sıkı sıkı dolamış. Saraya doğru yürümüş. Sarayın kapısı önünde bi sürü dikili taş görmüş. Onlara gül dalile üçer sefer vurmuş. Hepsi insan oluvemiş Girmişle saraya. Çengi Dilâver bakmışki olan çok kalabalık, başlamış yalvarma:

— Aman olan, güzel!. Artık ben seninim, ne olur bırak saçlamı! diye. Fakat olan bırakmamış:

— Hadi bohçanı al, saçlanı bırakamam, demiş. Çengi Dilâver boğçesini almış. Yanına bi de elî işlemeli ufak bi altın sandık almış, çıkmışla yola.. Gide gide olanın melmeketine gelmişle. Çengi Dilâver eve yerleşmiş, kızı da çok sevmiş. Başlamışla ömür sürmeğe..

Aradan bikaç zaman geçmiş Olanın öyle kalbe bi ordu beslemesi melmeketin padişahının güzünden kaçmamış. Kasap kası ile simitci kası da padişahı boyuna şıvşırtırlamış

Padişah bigün olanı yemeğe çağırıp hikâyesini anlatma karar vemiş. Olan işi Çengi Dilâvere sölemiş, o da:

— Sen padişaha selâm yolla. Bön (bugün) cuma.. Namazdan sora padişah bize buyursun, demiş. Olan da haber yollamış. Padişah olanın başından geçenleri çok mürak ediyomuş.. Peki, damiş.

Herkes namazdakan (namazda iken) Çengi Dilâver altın sandığını açmış, içinden üç kıl çıkamış; kılları biribirine sürtmüş, birden üç arap çıkmış. Çengi Dilâver bunlara:

— Hemen şimdi camiden buraya kada bi altın köprü isterim, demiş. Arapla gözden gaybolmuş. Camiden eve kada hemen bi altın köprü kurulmuş

Padişah oğlanla beraber camiden çıkmış. Bakmış ki caminin önüne bi altın köprü kurulmuş. Hem şaşmış, hem de korkmuş. Oğlan:

— Buyurun padişahım! Diyerek önden önden yürüş, Padişah da arkadan gelmişle eve..

Yemek yiyip kave içtikten sora Çengi Dilâver odaya gelmiş. Yanında kocaman bi arabla kız da vamış. Padişaha:

— Senin. demiş. Bi karın vadı Bu karı önce bi köpek enceği doğurdu delmi?

— Evet.

— Al köpek enceğini.. Diye oğlanı kucağına atmış.

— Sora bi kedi eniği doğurdu delmi?

— Evet.

— Al kedi enjğini.. Diye de kızı kucağına atıvemiş. Padişah şaşmış, kalmış. Oğlanla kız:

— Biz anamızı isteriz, demişle. Padişah hemen adam yollamış. Hem çocuklan anasını, hem de kasap kasile (karısı ile) eimitci kasını getirtmiş. Çocukla analana sarılmışla. Padişah kasap kasile simitci kasına:

— Benden kırk katırmı istesiniz, kırk satırmı?. Demiş.

Onla da

— Kırk satır düşmanlamızın boynuna olsun, bize kırk katır vede binem başka diyarlara gidem, demişle.

Kasap kasile simitci kasını kırk katırın kuyruğuna bağlamışla. Katırlara da bi kamçı vurmuşla. Başlamış katırla dağdan dağa kaçmağa. Kala (karılar) parça parça olmuş, her parçaları bir dağda kalmış.

Onla cezalanı, çocuklada analanı, babalanı bulmuşla. oğlan Çengi Dilâverle evlenmiş. Kırk gün, kırk gice düğün yapmışla. Bütün fakir, fukaarr kırk gün yemiş, içmiş. Kırk birinci günü oğlan gerdeğe girmiş.

Oğlan sora da o melmekete padişah hâlâ geçinip gidiyolamış.

ÖZ DİLİM

Bana ülkü can veren güzel tatlı dilimdir
Temiz çarpan kalbimde yaşayan sevgilimdir.
Merd kalbimde o benim çürümiyen özümdür,
Bana herşey gösteren sağlam keskin gözümdür.

Onda yaşar varlığım, ülküm de ondan çıkar,
Medeniyet dostudur, onu eskilik sıkar.
O, medenî bir dildir, sahibi de medeni
Daima ezmek ister hakkı, haksız edeni..

Ulusların diline sağlam köklük o eder,
Özü temiz bir dildir, şen yaşar bilmez keder.
Aydınlatan o beni, parlıyan bir ışıktır
Söndürmeğe çalışan onu bir sarmaşıktır.

O yabani canavar sarmaşığı ben söktüm.
Onu kurtarmak için terlerimi hep döktüm
Ona bir hayat verdim kurtardım sevgilimi.
Yaşatacağım özgen bu güzel öz dilimi..

Onu hep ayırsanız bıçakla dilim dilim
Şimdi sönmez ışıktır, artık sönmez öz dilim,
Onun hiç sönmez özü, parlıyan günümüzdür
Onu yenden dirilten merd ATATÜRK'ümüzdür!.

ORHAN ÜLKÜLÜ

DİLİMİN DİLİ

Benim ile konuştu tarih asırlar önce;
Onun ilk dili benim. Yaratanı yine ben!.
Tibetlerden yükselen güneş benim ışığım,
Dünya dilleri aldı asıllarını benden!.

Dünya kadar eskiyim, dünya kadar yaygınım,
Hangi bucakta yoktur cevherimden bir parça?
Hangi millet almamış ağacımdan bir meyva?
Dal, budak salmışımdır her dile: Garba., Şarka!.

Klâvuzum güneştir odur yaratan beni;
Onun kavramlarile ölçüm yakın, uzuğu..
Ve dünyada ilk defa benim'dir konuşan dil:
Güneş gibi ulaştım dört köşe, dört bucağı!

Evreni: Maddeleri, duygu ve anlamları
Işığımla yıkayıp çıkardım aydınlığa..
Keşfettim en belirsiz, en gizli varlıkları
Kavuşturdum hepsini kızıl birer ışığa!..

Anasıyım. göksüyüm dünya dillerinin ben:
Işık aldı, nur aldı, asıl aldılar benden!..

OSMAN BALKIR

Okumak!

KÂZIM FEYZİ ÖZAN

Günlerce kızgın çöllerde susuz kalmış bir yolcuyu düşünün. Dumanlaşan bakışları ufuklarda küçük bir gölge, uğuldayan kulakları bir memba şırıltısı arar. Onun için bir damla su bütün hayata değer. Bazan, birden gözleri parlar dudakları gerilir ufukta gördüğü bir vakaya doğru kollarını uzatarak koşar, soıu yakalamak, erinliğini bağrına saplamak ister. Bu yolcunun suya karşı duyduğu ihtiyacın muazzamlığı anlatılamaz. Bu, tabiî ihtiyaçlıktan çıkmış mecburi bir ihtiyaç haline gelmiştir.

İnsan yemeden, içmeden ve hatta giyinmeden yaşıyamaz Bunlar en önde gelen tabiî ve mecburi ihtiyaçlardır.

Bir de ihtiyari olan medenî ihtiyaçlarımız vardır. Medenî ihtiyaçlar ruhun gıdasını, fikir çerçevesinin genişlemesini temin eder.

Müessir bir piyesi seyrederken duyduğumuz heyecan ve acı bir gün açlıktan sonra yemeğe kavuşmanın verdiği haz ve sevinçten az değildir.

Tuvalet için harcadığımız paranın bir kısmını «Bethowen» nin ve «Chopen» in parçalarını dinlemek için şüphesiz istekle ayırırız. Musıkinin içimize verdiği hız ve elemle bütün ruhumuz sürüklenir, muzik ağlasa bizde ağlarız, bu ağlamak izdırap verici ağlamaktan bambaşka tat verici bir ağlamaktır, gönlün istiyerek ağlaması bir de okumak ve yazmak ihtiyacı vardırki, bu, medeni ihtiyaçların ilk kısmını teşkil eder. Medeni ihtiyaçlar medeniyetin ilerlemesile artar. Bir milletin medeniyeti matbuatı ile ölçülür. Cemiyeti teşkil eden fertler ne kadar fazla okur yazarlarsa o cemiyetin medeniyeti de o derecede yükselir. Her eser bağrında cemiyetinin benliğini saklar. Topraktan çıkarılan bir taş ne kadar pürüzlü ve gayri muntuzamsa okumayan kafanın fikirleri de ondan aşağı değildir. Okumak düşünceleri genişletir, fikirleri doğruluğa sevk eder.

Okumak diyoruz, bunun üzerinde bir az duralım. İki nevi okumak vardır.

1 — Okumuş olmak için okumak.

2 — Bütün benliğimizle esere bağlanarak okumak..

Birinci nevi okumak faydasından ziyade zarar verir. Bu nevi okamakta doğru fikirler yanlış anlaşılır, kafamız yanlış düşüncelerin yanlış darbelerine aciz bir hedef olur yukarıda söylediğim okumak ikinci nevi okumaya dahildir. İnsan anlıyarak okumalı, duyarak yazmalıdır. Şüphe yokki asrımızın ikinci yarısının sonlarına doğru okumak, beşerin tabiî ve mecburi bir ihtiyacı haline gelecektir. Nasıl yiyiyor, içiyor, geyiniyorsak mecburen okuyacağız.

İşlenmemiş bir mermer kütlesini kıymetli bir san'atkârın eseridir diye müzelerde saklayıp takdir edemeyiz.

Ayni okumamış kafalar gibi.

Kolo kırık bir Venüs keykeline hiç bir zaman kıymetsizdir diyerek takdir etmemezlik, beyenmemezlik gösteremeyiz. Çünkü bir san'atkâr ona bütün benliği ile bağlanarak ruhundan çıkan darbelerle vurmuştur ayni ikinci nevi okumak gibi.

Kafalarımızı eserlerin nafi darbelerine hedef yapmalıyız Fikirlerimizin doğruluğuna, düşüncelerimizin genişliğine inanabilmek için okumak, bütün benliğimizle esere bağlanarak okumaklığımız lâzımdır .

Köyde Müsamere..

Yazan: N. DÜNDAR

Bir köyde Halkevi tarafından müsamere veriliyordu Sabahleyin arabalarla kasabadan gelmiş olan Halkevi gençleri köy mektebinin bir köşesine derme, çatma kuruluveren sahneyi basit dekorlarla süslemişler ve sonrada köyün çay kenarındaki ulu çınar ağaçları ile gölgelenmış meydanında istirahata koyulmuşlardı. Köyün muhtarı, azaları ve ileri gelenleri mektep avlusunu sıralarla ve oradan buradan tedarik edilen sandalyelerle doldurmağa çalışıyorlar, mekteb süsleniyordu velâsıl köylerinde ilk defa verilecek olan böyle bir gösteritin kusursuz olması için büyük bir gayretle çalışıyorlardı.

Bunu fırsat bilen köy öğretmeni talebelerinin içinden ayırdığı on beş kadar çocuğu dershaneye kapamış ve yeni öğretmeğe başladığı bir musikiyi tekrarlatıyor. Pişirtiyordu. İki küçük çocuk ezberledikleri şiirlerini öğretmenlerine okuyorlar. Son sınıftan bir çocuk da müsamereye gelecek köylülere söylenmek üzere öğretmeni tarafından yazılan güzel bir yazıyı hazm etmeğe çalışıyorlardı. Köyde hiss edilir bir canlılık ve bir fevkalâdelik vardı.

Ömer Seyfettinin «Bomba»sı temsil edilecekdi. Yalnız piyesin gerek eşhas ve gerek son kısımları üzerinde bazı değişiklikler yapılmışdı. Köy mektebi talebelerinden beş çocuk Türk eri rolile piyese dahil edilmişdi.

Kendi çocuklarının da sahneye çıkacağını duyan kadın, erkek bütün köylüler ilk defa görecekleri böyle bir temsil için akşamı sabırsızlıkla bekliyorlardı.

Akşam yemeğindan sonra lüksün şavkile aydınlanan mektep bahçesi, sandalye ve sıralar halkla dolmağa başlamışdı. Bahçe dolduğu halde gürültü işidilmiyor ve sonra gelenler gözlerini perdeye dikerek billâhsa sükûneti tercih ediyorlardı.

Perde açıldı. Basit fakat temiz geyinmiş köy çocukları çalğı takımının iştirakile istiklâl marşını söylediler. Bundan sonra şiirler okundu ve nihayet piyes başladı.

Aslında büyük bir heyecen taşıyan (Bomba) Halkevinin kudretli gençleri elinde tam tesirini yapmış ve seyirciler sürekli bir heyecan deryasında çalkalanmıştır.

Son olarak sahneye çıkan bir çocuk (Atatürk Türkiyesinin bu günki kudretli varlığını) ateşli cümlelerle söyledikten sonra, (Geçen savaşlarda ve içinde bulduğumuz devrimde türk milletinin ve asil türk köylüsünün başarıcı hissesini) anlamış ve son söz olarak (17 milyon türkün büyük çokluğun teşkil eden köylülerimizde münevver çogaldıkça, cehalet kalkdıkça türk milletini daha yüksek daha enğin şaikalarda görmek kabil olacağını) söyleyerek müsamereye nihayet verilmiştir . Perde kapanup halk dağılmağa başlarken çalğı cumuriyet marşını çalıyor ve bir sel gibi mektep kapısından dışarı akan köylüler geçirdikleri birkaç saatlik zaman içinde gördükleri yenilik ve duydukları heyecanı biribirlerine tekrarlıyorlardı.

Misafiri olduğum hanenin erkeği ve ihtiyar annesile gece kahvesini içiyoruz. Söz hep akşamki müsamerede dolaşıyordu.

Erkek — Çanakkale ve Ankara harplerinde döğüştüm. Toprağıma susamış bir çok gâvur hakladım. Köyüme döndüğüm zaman yalnız işte şu anacığımı sağ buldum Babam, ben savaşta iken göçmüş. Ağam harpte kalmış.. Çalıştım, çabaladım. Çok şükür bugün devlet, millet sayesinde tarla ve ev bark sahibiyim. Hükûmet biz köylüleri çok düşünüyor. Bizi uyandırmağa çalışıyor emme bizim çoğumuz kökten

24 — Uslu amma usdurası cebinde.

25 — Suyun ağır akarından, insanın yere bakanından korkulur

« Bir kaçda bilmece örneği »

1 — Karnın karnına kulpun eline

«Bulgur değirmeni»

2 — Hat de lim hüt dedim var şuraya yat dedim

«Süpürge»

3 — Ben giderim o gider para gibi iz ider

«Bastun ve izi»

4 — Elini yüzünü yumaz pirinç pilâvını yimez

«Büber kabağı»

5 — Dört arap bir kayığa taş atar

«İneğin memesi»

6 — Ucu sallanır dibi kıllanır,

«Yün kirmeni»

7 — Halibi halibi, içinde var dilabı, mermerciler yapamaz kuyumcular dökemez

«Göz»

8 — Mavi atlas iğne batmaz makas kesmaz.

«gök yüzü»

9 — Benim bir çok aşığım var içinde bir ineğim var.

«yıldızlar ve ay»

10 — Etden kantar altın tartar

«kulak küpe»

11 — Evlek evlek ev idim başı tüylü bey idim kıran geldi kırıldım bir araya derildim:

«buğday ve tarlası»

12 — Yer altında yağlı kamçı.

«yılan»

13 — Yer altında köklü dede

«soğan»

14 — Yer altında kitli sandık.

«mezar»

15 — Bir küçük fil dişi dolaşır dağı taşı.

«göz»

16 — gider gider izi yok, geri döner tozu yok, kuşdur kanadı yok, camuzdur buynuzu yok.

«gö'ge»

17 — Alaca karğa topladı indi arka.

«hiyar teveği»

18 — Sarı sandık kızıl fındık.

«tandır»

19 — Derindir kuyu gümbür gümbür suyu

«yayık»

20 — Kuyu kuyunun içinde suyu suyunun içinde, yılan ağzında mercan

«el lambası»

Köyde:

III — «Dinî bayramlarda kete yapmak âdeti»

Köyümüzde dinî bayramlarda hemen her evde yağlı kete yapılır. Bu keteyi zenginler sade yağından fakirlerde bezir yağından yaparlar. Kete bayramda ziyarete gelen misafirlere yedirilir.

Bir de yine bu bayramlara mahsus olmak üzere her evde soğan yimeği ve pilav pişer: Bu soğan yemeğinin adına «yahni» denir gerek kete ve gerekse yahni yapılmayan evlerde bayram yapılmamış kadar tesir uyandırır Köyümüz halkında Ulusal bayramımıza karşıda bir kaç senedenberi yakın bir ilgi görülmektedir.

Türk köylüsünün öz benliğini içinde taşıyan bu ana kaynaklar işlendikçe: Bunlar üzerinde köylüye yükselme ve kalkınma duyğuları verildikce köylü millî bayramı daha üstün tutmaya başlayacaktır on bin seneden beri sümer ve eti dedelerimizin derin kültür kaynağını ve folklor varlığını içinde temiz ve âri olarak saklayan Türk köylüsü: Başlı başına birer alem ve ebedi bir varlıktır.

Bu ebedi varlığın kültür depolarını açarak içindeki kıymetli malları meydana koymak Türk uyanık geçliğinin en kutsal ödevi ve ülküsü olmalıdır Bu kutsal ülkünün yürümesi derinleşmesi: «17» milyon Türk köylüsünü kalkındıracak kurumlandıracak ve layık olduğu efendi derecesini geçirecektir: içinde bu yurt ülküsü ödevini ve ateşini taşıyan Türk gençliğine ne mutlu.

Dil bayramında Halkevinde söylenen nutuklar..

Cevdet Demirayın Nutku

Sayın dinleyiciler:

Ulu Önderimiz Atatürk, 12 temmuz 1932 de Türk Dili Kurumunu kurmuşdu. Bu kuruş Atatürkün başladığı her iş gibi büyük bir başarı içinde kökleşmiş ve hız almış bulunuyor. Biz bugün dil bayramının üçüncü yılı münasebetile dil devrimimizi kısaca anlatmağa çalışacağız. 26 eylûl-1932 de ilk dil kurultayı toplandı. Kurultay bu toplantıda kendisine bir program çizdi Üç yıldır bu program üzerinde yürüyen Türk dili araştırma kurumu pek kısa zamanda sistemli, sürekli çalışması ile ilmî esaslara dayanan çok güzel sonuçlar elde etti. Bu yıl 24 ağustosta toplanan üçüncü dil kurultayı Türk dili kurumunun geçen iki yıl içindeki çalışmalarını buluşlarını gözden geçirdi. Kurultaya iştirak eden yabancı 15 dil bilginin gözleri. ni üzerine çekecek, onlara bu alanda yeni ufuklar açacak kadar derin ve ilmî bir araştırmanın sonuncu olan bu buluşlar Atatürk rejiminin kültür ve fikir alanındaki başarısı bütün dünyaya karşı, çok açık çok manalı olarak çanlandırmıştır. Atatürk rejimi her alanda sayısız devrimlerle Türk ulusuna yüksek modern bir ulus olmak vasflarını verirken geniş ölçüde bir kültür devrimini de daima göz önünde tutmuştur.

Kültür işlerinin en başında hüsnü dildir. Bir ulusun sosyal - içtimaî - yardımını yaratan dildir. Bir cemiyet içinde yaşıyan bir cemiyete bağlı olan her fert bu cemiyete kendini mal edebilmek ve insanlığını anlıyabilmek için o cemiyetin dilini bilmesi şarttır. Bir insan, duygularını, düşüncelerini, ruhunun zaman zaman değişen hallerini dille anlatabilir. Anlaşma ve konuşmanın en açık vasıtası budur. İnsanlığın yaşayışında, gidişinde, ilerleyişinde dilin rolü en başta gelir. Bu fikri ileri götürerek insan; oluşunu insan olarak yaşayışını diline borçludur. Dersek hiçde yanlış bir şey söylemiş olmayız. Dil; ayni zamanda bir medeniyet ölçüsüdür. Dillerini ileri götürmüş, onu tekâmül ettirmiş olan uluslar medeniyet alanında da hız almışlardır. Dil, fertler arasındaki beraberliği, sevgiyi, inanı da kuvvetlendirir. Başka başka diller anlaşan fertlerden müteşekkil bir cemiyet; ayni dile sahip fertlerden kurulan diğer bir cemiyetten hiç bir vakıt üstünlük iddiasında bulunamaz. Cemiyet hayatında, ulus yaşayışında dil birliği en önemli şartlardan biridir. Fertler arasındaki dilde bu (Birlik) olursa o ulusun düşüncelerinde, sevinçlerinde, acılarında, heyecanlarında, (Birlik) olur. O ulusun maddî ve manevî gücü artar, dolayisile fertlerde kuvvetlenir, böylece «ulusal birlik» doğar, ulusal birlik bir ulusun en aziz tanıdığı varlıkları. kısaca kendi mevcudiyetini koruyabilmesidir. Bu da ancak aklı, şuûru olan biri ötekini tamamlıyan fertlerin beraberliği ile olur. Bu birliği yaratacak olan da dildir. Osmanlılık zamanında iki ayrı dil vardı:

1 — Halk tabakasının kullandığı Türkçe.

2 — Osmanlı tabakasının kullandığı osmanlıca..

Ayni sınırlar arasında yaşıyan fakat dilleri ayrı ayrı olan bu iki tabakanın bir birini anlıyabilmesinin, sevebilmesinin, yekdiğerine yaklaşabilmesinin elbette imkânı yoktu. «Osmanlıca» ile «Türkçe» arasında

geniş ve baş döndürücü bir uçurum vardı. Halkla, saray arasındaki bu uçurum kaldırılmadıkça ikisinin bir birine yaklaşabilmesinin imkânı yoktu. Netekimde öyle oldu. İçinde tanımadığı fertlerin yaşadığı ülkenin idaresini elinde tutan osmanlı hükûmetinin düştüğü hataların, bu ulusun çektiği felâketlerin, istirapların geriliğin sebeplerini her şeyden önce burada aramak en doğru hareket olur. Dilde aranılacak diğer bir vasıf da, dilin sıkı bir inzibat, sağlam kaidelere bağlı bulunmasıdır. Mahiyeti güzel kaidelere uymuş olan dil fertler arasında istenilen bağlılığı vücuda getiremez. Gerçi konuşma ve anlaşma olabilir. Fakat böyle bir dil ruhlardaki heyecanları alevlendiremez. Ulusal birliğin yaratacağı varlığı yaratamaz. Fertleri aynı amaca, aynı inanla, aynı ülkü ile sürükliyemez. Çünki kaideleri olmıyan, inzibat altında bulunmıyan bu dil henüz ulusal varlığını tamamlamamıştır.

Dil ilimleri bu vasfın cemiyetlerin yaşayışında çok büyük tesirler yaptığında beraberdirler. Dil bu vasfını kazanıncıya kadar cemiyetlerdeki yükselme devirleri ikiye ayrılmaktadır.

1 — Dilin darma dağınık, içerisine yabancı unsurların karışmış olduğu gelişi güzel kaidelere bağlı bulunduğu devre..

2 — Dilin kendi varlığını aldığı, yabancı unsurlardan sıyrıldığı, esaslı kaidelere bağlandığı, Birlik vücut bulduğu devredir.

Bu iki devreyi biz kendi dilimize de tatbik edebiliriz. Yukarıda söylediğimiz «Osmanlıca» birinci devreye dahildir.

Dil devrimi ile bütün güzelliği ortaya konulan «Türkçe» mizde ikinci devreye girer.

«Türkçe» bize ulusal varlığımızı yaratan ve benliğimizi duyuran dildir. «Osmanlıca» Türk varlığına yabancı ve aykırıdır.

Atatürk rejiminin açtığı dil devrimi her gün bir az daha öz dilimize doğru yaklaştırıyor. Türkiyede tek bir dil vardır. Türkçe.. Bütün fertler ona bağlıdır. Türk ulusu içinde yaşayan her ferdin yurtseverliği, ulusal şuuru, tek bir amaca varmak için çırpınan, inan ve ülkü kaynağı «Türkçe» dir.

Gözlerimizin önüne bu kaynağın berrak suyunu bütün güzelliği ile açan el de Atatürkün kutsal elidir. O elki; her uzandığı işi en yüksek bir başarı ile meydana koymuş, o elki her işaretinde Türk ulusuna yeni bir amaç yeni bir ilerleme yolunu göstermiştir.

Dil inkılâbımızın hedefleri nelerdir?

Hakiki şekilde Dil kurultayı ile başlayan dil devriminde başlıca iki hedef göze çarpar:

Bunlardan biri: Dilimizin yabancı sahalardan kurtulmasıdır. Türk Dili Tetkik Cemiyeti bu yolda çalışarak yabancı dillerden gelme sözleri, terkipleri atmış, bunlar yerine yeni öz Türkçe kelimeleri canlandırma çarelerini aramış ve bulmuştur. Bunu yapmak için de eski türkçe üzerinde araştırmalar yapmış ve dilimizin bir kenara atılmış, unutulmuş varlıklarını yeniden ortaya çıkarmıştır. Bunun için de memleketde büyük bir derleme seferberliği yapılmıştır. Bu suretle halk dilinde olan fakat dilinde olmayan öz türkçe kelimeler toplanmış bunlar dergiler vasıtasile yayılmıştır. Bu toplanan kelimelerin işe yarar kısmı 15 bini bulmaktadır. Bu derleme faaliyeti ilim dünyasında hayret ve takdirle karşılanmıştır. Türk dili bu araştırmalarla yalnız halkın konuşma dilinde on binlerce yeni kelime bulunması ile ne kadar zengin bir dil olduğunu bir daha ispat etmiştir. Halk ağzından toplanan bu derleme faaliyetinden başka eski kitaplardan da kelimeler bulunmuştur.

Dilimizin elde bulunan yazılı vesikalarının en eskisi sayılan orhon kitabelerinden başlanarak, Gök Türk, Uygur ve arap yazılarile yazılmış bütün sözler tesbit edilmiştir. Eski kitaplardan öz dilimize ait sağlam 10 bin Türk sözü ortaya çıkarılmıştır. Bu dil seferberliği büyük bir inanla ve fasılasız çalışmalarla bir yıl gibi kısa zaman içinde neticelendirilmiştir. Alınan bu güzel sonunç Türk dilinin başka dillerden söz almağa muhtaç olmayacak her fikri kendi öz sözlerile ifade edebilecek bir varlık olduğunu tahakkuk ettirmiştir. Bütün bu çalışmalar yazı dilinin doğrudan doğruya halkın öz diline yaklaşması içindir. Bu işe halkcı bir hükûmetin, halkcı bir gayenin tahakkuku için çalışmasından başka bir şey değildir. Osmanlı saltanatta edebiyat bir zümrenin malı idi. Halk bu dilden hiç bir şey anlamamıştır. Diğer taraftan ayrıca bir de halk edebiyatı doğmuş, bu da asırlarca sürüp gelmiştir. Bunun en büyük sebebi bir zümrenin halkın diline yabancı kalışı idi. Bu zümredir ki bizi geri bıraktı. Bu zümredir ki zaman zaman kalkmamıza engel oldu. Bu gün en büyük gaye yazı dilimize girmiş ve yüz yıllardanberi aramızda yaşıyan yabancı sözleri kovmak, onlardan dilimizi arıtmaktır.

Türk dili kurumunun diğer bir gayesi de istilâhların türkçeleştirilmesidir.

İlk okullardan başlıyan derslerimizdeki bütün istilâhlar yabancıdır: Meselâ: Hat, zaviye, müselles ve saire.. Anadilinden başka hiç bir dil bilmeyen bir ilk okul talebesini kendi konuştuğu dilde olmıyan kelimelerle yormakta elbette faide değil, zarar vardır On oniki yaşındaki Türk çocuğu müsellesten ne anlar? O ana kucağında bu kelimeyi işitmişmidir? Arap çocuğu «müsellesin» uçlu bir şey olduğunu anlar, çünki bu, onun dilidir. Türk çocuğu niçin du anlamadığı kelimeyi kullansın.. Bu misali daha yüksek okullara doğru çıkarabiliriz. İşte istilâhı türkçeleştirmek dil devriminin amaçlarından biridir.

Bütün bunlar dilimizin sadeleşmesi, yabancı sözlerden kurtulması için güdülen hedeftir.

Türk dili tetkik cemiyetinin dil çalışmalarındaki ikinci büyük gayede Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yerini belli etmek ve bu dilin geçmiş asırlarda oynadığı rolleri ortaya çıkarmaktır.

Bu yılki Kurultay bu yönden çok önemli olmuş ve Türk dili kurumunun büyük başarısını ortaya koymuştur. Bu başarı dünyaya ilk yapılan ve kültür götüren ilk dil Türk dil olduğunu göstermiştir.

Dil kurumu bütün türklüğün yüzünü güldüren bir buluşla güneş dil teorisini kurdu. Bu teoriyi Türk bilginleri çok dikkate değer tezlerile aydınlattılar. Güneş dil teorisi Türk kültürünün, Türk dilinin yer yüzüne yayılmış olduğunu bir güneş gibi açıkladı.

Bu teorinin esas noktası şudur:

İnsan şuurla kâinata bakışından ilk dikkatini üzerine çeken ve bütün varlığının esası zannettiği şeyi «Güneş» olmuştur. Henüz ateş yakmasını bilmeyen, fakat şuurile hayvanlıktan kurtulmuş olan bir insan yürüyeceği yolu, yiyeceği şeyi, aşacağı yolu içeceği suyu, sığınacağı yeri görebilmek için güneşin ışığına muhtaçtır. Güneş kaybolunca bunlardan hiç birini göremez. İnsan oğlu güneşi her şey olarak tanımış ona «bütün kudretlerin toplandığı bir büyüklük» gözü ile güneş dil teorisi) güneş üzerinde toplanan; insan anlayışı ve duyuşunun bir çok mefhumlar çıkardığını göstermektedir.

Işık, sıcaklık, ateş, renk, su, yer, kara, toprak, gıda, ses, hareket, zaman, mesafe, hayat, büyüme, çoğalma, yükseklik, alçaklık, kuvvet, kudret, esas, sahip, efendi, Allah.. Güneşe çıkan mefhumlardır. Türk bilginlerinin üzerinde geniş bir etüt yap-

tıkları ve dünya dil bilginlerine dillerin ana kaynağına dair yepyeni bilgiler veren Türk ulusunun en en yüce dahısından ışık alan güneş dil teorisinin gelecek yakın günlerde de daha bir çok hakikatleri önümüze sereceğine ve ilim dünyasına bu sayada yepyeni çığır açacağına hiç şüphe yoktur.

Büyük şef; bu ulusa her türlü, yenilik ve ilerilik yollarını göstermek için önderdir. Türk ulusu hiç bir ulusa nasip olmıyan bir hızla ve inanla yıllar içinde yüz yılları geçiyor Aldığımız bu hız ve bu ülkü Atatürk devriminindir. Her devrimi nasıl başardık. Dünyanın kıpta ve taktirlerini toplıyan nasıl yepyeni; devlet kurduksa; dil devriminde de böyle üstün çıkacağız. Hedef bellidir. Bu hedefe varacak, inanımız ve hızımız var. Nihayet her şeyden üstün tutduğumuz, gözlerinin ışığı gözlerimizde olan Atatürkümüz var. İnanıyoruz, dil savaşında da üstün çıkacağız Hepinizin dil bayramı kutlu olsun.

BUGÜN

R. Gökalpın nutku

Çölde susuzluğun ne demek olduğunu anlıyan dudaklarla, bir yabancı ülkede demek istediğini anlatamamanın acılığını duyan arasında ne fark olabilir?

Ölünciyedek sürgün o'an bir insanla boyunduruk altında kalan ulus arasında ne ayrılık bulunur?

Tabiatın esirgediği bir şeyi bir insan oğlu bulamazsa suçsuzdur. Dilsizler, körler, sağırlar gibi..

Fakat tabiat; var etme, düşünme, bulma gibi kudretleri bağışlıyan bir kafa verdiği halde bir körden, dilsizden farksız olmanın acılığını anlıyamıyacak kadar basit insan yok gibidir.

Güneşin her gün doğuşunu yazın ve kışın her sene mevcut olduğunu inkâr edecek bir dudak olmadığı gibi Türkün yarattığı inkilâpları gizli tutacak bir kuvvet te bulunamaz.

İnsan olmının en küçük bir örneği olan dil meselesinde Türk gücünün üç sene içinde ne kadar geniş adımlar attığını görmiyen bir göze, tabiat görme kudretini esirgemiş denir.

Düşünüyorum: On sene evvelki dili.. Ve görüyorum bugünkü Türkçeyi.

Dün söylenen her sözde binbir türlü kelime saklıydı. Bugünkü apaçık.. Köylü şehirliye, şehirli köylüye her şeyini, her istediğini anlatabiliyor..

***

Dil Kurultayının başardığı işler de, dil tetkik cemiyetinin yarattığı varlıklar da Atatürk çocuklarına has olan bilir hız görmek; bu işteki muvaffakıyeti ve her adımda sonsuz başarıklılığı şimdiden kestirmek demektir. Atatürk hangi işte akılları durduracak bir varlık yaratmadı ki, çocuklarında onun gibi olmasın..

Asırlardır; günde iki defa doğup batan güneş yer yüzünde bir çok işler başardı. Fakat etrafı kül edemedi. Türk ufkunda doğan Atatürk güneşi dil teorisi ile bütün dillerin üzerine doğmakla Türk dilinin varlığındaki başarıklılığını üç yıl içinde gösterdi ve gösterecek.

Her iş gibi dil işinde de daima ileri.

Yazan :

Bekir Ahmet

Antikalar serilerinden:

(114) Yaşında Bir ihtiyar! KÜRT ALİ..

Uzun ömürlü olmak çok eyidir; kırk sene toprakta yatmaktansa bir saat fazla yaşamak afdaldır. Yalnız hayatta intizamı seviniz ve hiçbir şeyinizi suiistimal etmeyiniz; zira, içki ve havardalık viranlıktır...

Yazan: İ. HAKKI AKAY

Onu bana anlattıkları zaman hayret etmiş ve kendisile konuşmak arzusunu izhar eylemiştim. Her nasılsa geçenlerde bir gün bu asır görmüş ihtiyarla görüşmek fırsatını elde ettim.

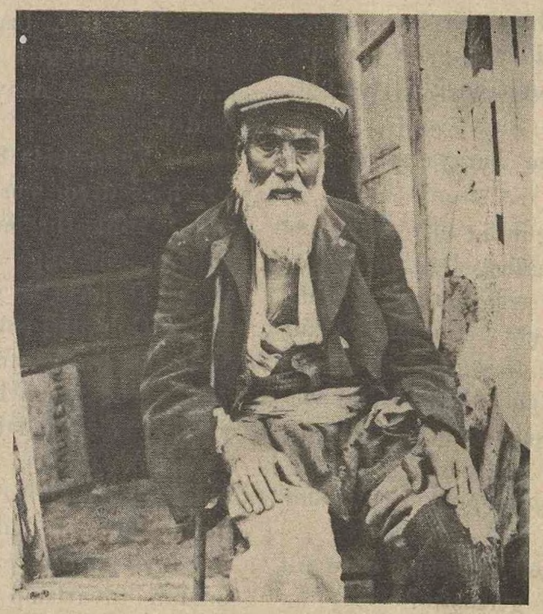

Kürt Ali

Esmer çehresini süsliyen uzunca beyaz sakallı; uzun boylu bükülmüş belile yoksuzluğun esiri bulunduğu halinden ve yırtık elbisesinden anlaşılan ve bu halile 114 yaşını ikmale uğraşan Kürt Ali Erzurumludur. Kendine mahsus kırılmış ve güzelleşmiş tatlı bir şivesi olan Kürt Ali tercümeihalini anlatırken:

— Ben, diyor segiz devlet görmüş 114 yaşında bir ihtiyarım!. Yiğirmi yaşında idim, Un gapanında bulunan gahveci dayımın yanına gelmek üzere Erzurumdan çıhtım İstanbula geldim. O zaman Padişah, Sultan Azizdi. Ben Un gapanında hemallık ediyordum. O Zaro Ağa vardı ya?. Aha, onuğla bir sene hemallık ettim. O benden yiğirmi yaş büyüktü.. 158 yaşında olduğunu söyliyen bu adam, yalan söylemiştir. gendisi de geberdiya!. Dersimli ve kızılbaş olan bu edepsiz herif, son günlerinde Evrupadan bir de gız aldı emme o benden çoh acardı. Sona ben ondan ayrıldım ve gurt paşa [1] ile gönülli olarah Bağ'dada gittim bir sene orada galdih. Gurt paşa vefat etti. Ben oradan Kerbelâya gittim Hezreti Hüseyini ziyaret ederek melmekete geldim. Oradan gine İstanbula döndüm ki bu seyehat tam ikki sene sürdi. İstanbulda biraz daha galdihtan sona Rus herbine gönüllü yazıldım. Doğruca bizi Pilevneye götürdiler. Devriş paşa ordu gumandani idi. Pilevneyi zaptettikten sona beş ay Pilevnede oturduh. Ordan hayin (Hain) boğazına geldih . Bu boğaz, dört saat sürer. Oraya Gazi Osman paşa geldi. Harp devam ediyordu Biz en sonunda Rusa galib geldih emme üçüncüde mağlûp olduh. Bizi Rus esir aldi. Yiğirmi

[1] Kurt Paşa

ikki gün trenle bizi iç Rusyaya götürdi. Petresburgda ikki ay galdım. Orda da namazımıza devam ediyorduh. Biz ebdest alırhan bir Rus onbaşisi de bizimle eğlenir, bizi tahlit iderdi. Bu da bizim pek gücümüze gidiyordi. Birgün gene eğlenirken gaffasına bir desti vurdum. Herif öldi. Beni tuttular. götürdiler. Candarma muhafazası altına aldılar. Ve bugazima bir ip geçirdiler. Boynuma da bir yafta astılar. Çarşılarda dört gün beni dolaştırdılar. Beşinci güni Sibiryaya götürdiler. Gazan oraya beş günlük bir yoldi. Orda ahşam ezani ohunduhtan bir saat sona şafak sökerdi Ben orda yedi sene galdım. Kalebenddim. Ayahlarımın bileğine bir halga geçirdiler ve:

— Her gün ahşam buraya gelip bizi göreceksin!

Dedile. Bene her gün bir çift tayın verirlerdi. Ben de her gün gider oları görürdüm. Orda herşey çoh, herşey ucuzdi. Şekerin okgasi 20 para, etin okgasi 50 para, pirincin okgasi de yiğirmi para idi. Ordan bir gün geçdinmi üç sene hapsine ilâve ederlerdi. Yedi sene sona beni İstanbula getirdiler.

Heyder peşa demiryolini İzmire gadar biz yapdıh!.

— Balıkesire geleli kaç sene oldu Ali dayı. Buraya ne için gelmiştin?.

— Ben buraya geleli gırh beş sene oldi. Buraya iş bulmah için gelmiştim. İş bulduh ve bu rada evlenerek çoluh çocuh sabı olduh!.

— Kaç yaşında evlendin dede.. Çocukların var mı?.

— Atmış dohuz yaşında ilk defa evlendim. Bir gızım oldi. O, ikki yaşındayken vefat etti birgaç sene sona bir gızım daha dünyaya geldi. Ondan sona da bir oğlan oldi emme oğlan seferbirlikte Kürdistanda galdı, orda öldi Şimdi bir gızım var. Oda gırh beş yaşlarındadır.

Giden vali Özdemir Salim vardı. O bene üç lira aylıh verirdi. Bu vali [2] benim aylığımı kesti

— Kızın sana bakıyormu, rahatın nasıldır?.

— O, kendine bahsın da bene galsın onlarda bitkin herap bir halda. Kendim yömiye ile çalışır ekmeğimi cıharrım guvvetim yerinde. Hiç iş bulamazsam bir bağım var gider orda çalışırım. Geçen sene bağa tek başıma bir guyu gazdım!.

— Hayatından memnunmusun.. Uzun ömürlü olmak eyimidir?..

— Elbette!.. Uzun ömürlü olmah çoh eyidir. Çünki gırh sene toprahta yatmaktansa bir saat dünyada fazla yaşamah efdaldur.

— Vücudunda bir arıza varmı; ağrı, sızı hissediyor musun?..

— Yoh!. Hiç bir tarafımda ağrı, sızı yohtur. Bir okga et olsa yerim!.

— Dişlerin ne zaman döküldü?

— Çoh oldi çok!.. Onların hiç feydası yoh! Çünki et üstünde duriyor.

— Yüz yaşını bulanlarda peynir dişleri çıkar derler. Sen daha çıkarmadın mı yoksa?

— Ah oğlum; olar çıhıp döküleli çoh oldi. Beş alti sene evel çıhtı; alti yedi ay gadar dayandi, döküldi gitti. Hele oların hiç feydasi olmayor. Ekmekle barabar ağzından yuvarlanıp gidiyor.

— Ömrün içinde hiç hastalık çektin mi?. Ne gibi hastalıklar geçirdin?.

— Bu uzun ömür içinde hiç haste olmadim. Elhamdülillâh. Gine gine elhamdülillâh!...

— Babanı tanırmısın? Kaç yaşında ölmüştür?.

— Bobamı bilmem. Bobamdan on beş gün sona da anam ölmüş.. Ninem atmış yaşlarında vardi. Bene on beş yaşıma gadar o bakmıştır. Bubam ve anam öldüklerinde ihtiyar değillermiş!

[2] Şimdiki Bolu valisi Salim Gündoğan.

— Kardaşların varmıdır?.

— Ben anamın, babamın biri idim. Ben küçükken Erzurumda bir (Çarıh çıhartmaz) hastaliği aldi. Bu hastalikte 70, 80, 100 kişi ölürdi; herif, çifti sürmiş gelmiş. Çarıgını çıgartmaya vahıt galmadan ölüp giderdi. İşte bu hastalikten pek az sona da babamla anam ölmişler!..

— Ailen öleli ne kadar oldu?.

— Seferbirliğin birinci yılında öldi. Kendisini büyük zelzeleden beş altı sene evvel 30 - 35 yaşlarında aldim. Biğadıçli idi. Öldigi zaman da 50 - 55 yaşlarında vardi.

— Damadın var mı? Nerelidir, ne iş yapıyor?.

— Tek beygirli bir yük arabasile çalışıyor. Onun feydası kendisine. Hetta boğazına bile çıharamıyo. Kendisi Darende taraflarından. Doğrisini istersen geçinmege gönlüm yohta nereli olduğunu sormadım.

— Balıkesirde ne işle meşgul oldun?

— Ben her iş gördim. Birçoh seneler gasaplar mehellesi (mahallesi) bekçiliğini yaptım. Hetta bir gece Ömer Âlî mutasarrıf iken [3] yanında bir çavuşla teftişe çıhmış Köşe başında bir garartı gözüme ilişti.

— Kimsiniz.. Siz kimsiniz Bene bahın hele siz kimlersiniz?.

Diye üç defa bağırdım Hiç ses vermediler. Ne gaçıyorlar, ne meydana çıhıyorlar ve ne de ses veriyorlar. Nihayet:

— Ülen ablasını beyle beyle yapdıhlarım; neden ses vermezsiniz?..

Dedim. O zaman bular bırahıp gittiler. Ertesi gün çoh erken bir odacı geldi.

[3] Ömer Âli bey, 1312 senesinde Ciddeden Balıkesir mutasarrıflığına gelmiş ve 320 snesinde Balıkesirden ayrılmış değerli ricalimizden birisidir. Balıkesire büyük hizmetler etmiştir. Balıkesir yer sarsıntısında yıkılan Zağnoz Paşa camisi Ömer Âlinin himmetile yapılmıştır. Balıkesir halkı Ömer Âliyi daima sevgi ve saygı ile anarlar...

— Seni mutasarrıf istiyor!. Dedi.

— Mutasarrıf beni ne yapacah?. Ben uyhusuzum benim onunla işim yoh! Ben yatacağım.

Dedim. O gitti yarım saat sonra bir zabtiye geldi:

— Hadi galk, seni mütesarrıf isteyor; hadi çabuh!.

Dedi. Ben goca garıya: « torbaya bir ekmek goy; bu gidiş goca gidiş galiba!.» dedim. Zabtiye ile hükmete geldih, beni doğruca mütesarrıfın yanına çıhardılar. İçeri girdim, selâm verdim.

Ömer Âli, aşağıdan yoharı beni bir süzdükten sona:

Bu ahşam Gasaplar mehellesinin bekçisi senmiydin?. Dedi.

— Evet!. Dedim.

— Sen ahşam ne söyledin; onu bir daha söyle?..

Dedi. Ödüm ağzıma geldi. Gorhtum:

— Bir şey söylemedim! Dedim. O, gülerek:

— Gorhma söyle. Sen artıh benim eniştem oldun?.

Dedi.

— Estahfurullah! Dedim.

— Yoh, yoh söyle! dedi. Ve bene zorla söyletti:

— Ha.. Ne dedin, ne dedin.. Bir daha söyle?..

— Ablasını beyle, be le yaptıhlarım! Dedim. Başha bir şey demedim!.

Dedim. Zili vurdi. Bir gahve geldi. Onu içerken:

— Ha.. Söyle behalım nasıl dedin? bir daha söyle?

Dedi. Biz gine tekrarladıh, o güldü, Bir daha gahve ismarladıhtan sona:

— Sen evlimisin, gaç çocuğun var?. Dedi.

— Evliyem.. Bir gız çocuğum var, üç nüfusuz..

Dedim. O zaman hükûmetin tam gar-

şısında büyük bir furun vardı . Ömer Âli elile göstererek:

— Her gün şu furundan üç ekmek alacahsın?.

Dedi ve elime bir vesiga verdi ve cebinden de dört mecidiye çihartti:

— Al şunları, bununla şimdi et, pirinç alacahsın. Ahşam etli bir pilâv yapıp yiyeceksiniz.

Dedi.

— Allah ömürler versin!

Dedim, yanından çıhtım. Ömer Âli Balıkesirden gidinceye gadar her gün o furundan üç ekmek aldım. Allah gani gani rahmet itsin!. O çok ünlü fıkara bubası bir adamdı...

— Hiç ömründe içki içdinm ?..

— Hayır.. Bir damla bile içmedim. Rahının, obir içkilerin tadı nasıldır bilmem Allah onu bene nasib itmedi..

— Bu yaşa kadar gençliğinde hiç bir kadınla sevişmedin mi? Ne gibi gençlik macıraların var anlatırmısın?.

— Ben bu yaşa gadar ne melmekette ne istanbulda, nede rus içlerinde hiç bir gadınla buluşmadım. İçki ve hovadalıh viranlıhtır. Ben eger senin bu didiklerini yapaydim; bu uzun ömrü bulamazdım. Bene Rusyeda ne gadar teklif ittiler ne gadar!. Dönübde bahmadım bile!. Orada çoh gani idi. Öyle iken gine bahmadım.

— Ali dede, küçklüğünde işittiğin memleket türkülerinin hiç hatırladığın yok mu?.

Didim. O aldırmadı. Ben işitmedi zannile sualimi bir daha tekrarladım.

Ali dede çok dinç olmakla beraber en ufak fısıltıyı duyacak kadar kulakları da hassasdır. Bu ikinci soruşuma Alj dede kızdı ve:

— Ecele itme canım azıcıh dinleneyim bahalım!..

Didi ve bir cıgara daha yakdı. biraz sonra mırıldanmaye başladı.

Varayım yalvarayım boynuma tak sen kefeni
Razıyem ki ne kılarsan bana sabırusamani
Tiği cebrile sat pare kılarsan bedeni
Sakıya baki değildir bu cihanın ruşi
Fırsat eldeyken bırak ol kıl ve kışi

dedi ve ilâve etti:

— Nasibinindir bular! didi Ali dede 4çok cahil olmakla beraber divan edebiyatına ait arabca ve acemce Karışık bu parçayı muntazam ve yanlışsız okumasına hayret ettim.

— Eyi amma Alj dede, ben böyle istemiyordum. Benim istediklerim Erzurumun yüz sene evvelki Ayşe Fatma türküleridir dedim, o derhal cevap verdi:

— Ben Ayşe Fatma bilmem!.

Dedi ve gene şunları söyledi:

« Gerdeni mecruhini kestim gızılgan eyled m;

Bu eşğin yoluna canı gurban eyledim!»

Dedikten sonra :

— Bu da (Dertli) nindir. Dedi.

— Bu Dertli kimmiş, Ali Dede?.

— Dertli, böyüh bir zattır. Bu Angarada goyun pazarındadır. Evliyadur!.

— Fakat sen, benim istediğimi gine söylemedin?.

Diye israr ettim:

— Oğul; dedi, Olar ahlıma gelmiyir ki az vahit değil ki oğlum..

Çok doğru! Çünki ben, çok defalar bir iki sene evvel görüp öğrendiklerimi günlerce düşündüğüm halde hatırlayamadığımı ve bu yüzden destelerle kâğıt yırttığımı biliyordum . Ali Dedenin de yüz sene evelki türküleri tabiatile hatırlıyamayacağını düşünerek kendisine hak verdim ve daha fazla üstüne düşmeyerek başka sorgularıma geçtim:

— E Ali Dede; bak sen 114 senedir yaşıyorsun . Bunun 20 yaşını çocukluk devresine bırakalım. Geriye doksan dört sene kalır. Bu doksan dört sene zarfında sekiz padişah gördüğünü söylüyorsun. Ömrünün bütün neşeli günleri padişahlık devrinde geçti. Son zamanlarında bir de Cumhuriyet devri gördün.. Eski devirle yeni devri yani padişahlık devrile Cümhuriyet devrini nasıl buluyorsun? Cümhuriyetten memnunmusun ?.

Ali Dede başını salladı ve biraz düşündükten sonra:

— Elbette bu devir eyi oğlum . Bunu bilmiyecek ne varki.. O devirlerde bir adamın keyfine hizmet edilirdi . Milletin itibarı yohtu. Millet cahildi. Şimdi büyük küçük herkes okumaya başladı . Millet uyandı . Herkes bir oldu . Gazi paşa sağ olsun devletimizi idare edenler sağ olsun.. Emme bu vali [4] bene beyle yapti; benim gibi her işten eli ayağı çekmiş bir ihtiyarın üç lira aylığını kesmiyecekti. Ben bu yamalı elbiseyi ayağıma geçirmezdim. Lâpiska has çuha geyerdim. Buna da şükür yarabbi!..

Dedi ve derinden bir « of! » çekdi. Başını doğrultu. Ve eline deyneği alarak kalkmağa hazırlandı ve:

— E oğlum, dedi. İşimiz bitti ise bene izin ver, benim uyhu ve namaz zamanım geldi. Ben ahşam yemeğini yedimmi yatarım. Uyhum çoh muntazamdır. Gündüzleri öğleye doğru tekrar yatar üç dört saat uyurum. Vazifemi ihmal edersem rahatsız olurum. Ben bu uzun ömrü intizamda ve suistimal etmemekte buldum. Menim kimilere-benim gibilere-de en büyük tavsiyem budur: İntizamı seviniz ve hiç bir şeyinizi suistimal etmeyiniz!...

Dedi kalkdı, ve bükülmüş belile bir sinema filimi gibi ağır ağır önümden geçerken 114 senelik bir tarihi azametli omuzlarına yüklenmiş ve bence günler âlemler geçirmiş olan bu zavallı ihtiyarın bugün bir çocuk saflılığile her şeyden mahrum çarşı ve sokaklarda gelüp geçenlerden on para umarak ekmek parasını temine uğraşmakda olduğunu düşünerek sızladım.

Uzun ömürlü olmanın çok eyi olduğunu söyleyen ve çok defalar 24 saatte bir ekmek yüzü görebilen Alj dede bu uzun ömrün kendisi gibi yoksullara çok ağır bir yük olduğunu da anlamış olsa gerektir...

[4] Vali Salim Gündoğanı kast ediyor..

Köy Delikanlıları

Yazan: M. EMİN

Taşpınar köyü eşrafından Osman ağanın oğlu Ali efe ile Ayşegülün nışanlanması üzerine Taşpınar halkı, bir haftadan beri neşe içinde eğleniyor ve nışan şerefine her gün ayrı, ayrı oyunlar yapıyorlardı.

* * *

Daha nışanlanalı 3 ay olmuştu; Osman ağa oğlunun mürvetini görmek için biran evvel düğün yapılmasını istiyordu. Ertesi hafta düğün hazırlıkları başladı, lâkin bir kara haber köyü alt üst etti hatta dügün bile unutuldu... Hakikaten Yunan geliyordu. Fakat Ali buna bir türlü inanamıyordu. Ve diyordu ki:

— Kim çıkardı bu yalanı... Adına Yunan denilen bu gavur korkağın biridir... Kendiliğince geliyorsa inanmam; ama güvendiği var ise o vakit güvendiğinin de kendisinin de hesabını görürüz...

Düğün kalmıştı. Lâkin Ali aldırmıyordu bile. Çünkü korkmıyordu.

Bir gün Alinin yeğeni Ahmet efe delikanlıları etrafına toplamış ve Yunanın Anadoluya ayak bastığını, ilerlemdkte olduğunu anlatıyor, Yunanı yurttan koğmanın çarelerini arıyordu Ve ilâve etti...

— Biz nice duruyoruz be!. Yabanın köpeği bizim canımızdan kıymetli topraklarımızı almağa kalkışmış, Sonra Taşpınara girerse biz bu yaylalarda dolaşıp sürü güdemeyiz. At koşturamıyız..

Alinin yanlarına geldiğini kimse fark etmemişti Ali dinledi, dinledi ve Ahmet sözünü bitirince o söze başladı:

— Hakikaten öyle arkadaşlar. Durma zamanı geçmiştir. Hazırlanın artık yol göründü. Savaşa! Savaşmıya gideceğiz çocuklar!...

— Hazırız!...

Diye Alinin sözlerine efeler hep birden cevap verdiler. Ahmet Alinin yeni nişanlandığını düşünerek onu götürmek istemiyordu..

— Ali! Biz pazar günü yola çıkacağız ama senin gelmeni istemiyoruz. Senin nişanlınla beraber kalmanı istiyoruz ve biz gelince hep birden düğünü yaparız. Olmazmı?

Ali Ayşesini çok seviyordu onun bir dikika bile gözünden ayırmak istemiyordu, lâkin.. Yurdu, yaylaları, köyü ve köylüleri Ayşesindende kıymetli idi. İncelen uzun bıyıklarını kıvırdıktan sonra kaşlarını çatarak alnını çizgilerle doldurup kalbinden doğan sözleri söylemeğe başladı; Adeta yalvarıyordu:

— Ne istersenİz yaparım amma!...

Niye beni burada burada bırakıyorsunuz?.. Sizden benim ne eksiğim var?... Bende sizinle bir gelirim, bende Vuruşurum.

Onun gitmesini istemiyorlar ve israr ediyorlardı. Ali birden küreyen bir arslan tavrı ile bağırdı:

— Hangi Türkyurdu böyle bir günde nişanlısı yanında kalsın!...

Parlayan mavi gözlerinde Vatan aşkı yanıyordu ..

— Haydi evinize gidin, ananızla, babanızla ve dostlarınızla helâllaşın yarın yola çıkıyoruz.

Sabah ezanında bizim çınarın altında toplanırız

Arkadaşlarından ayrılmıştı evine geldi. O gün çok sıkıntılıydı yemekten sonra bütün ev halkının yanında savaşa gideceğini yeleleri kabaran bir arslan tavrı ile anlattı hazırlık yapılmasını söyledi.

Saf alan Osman ağa oğlunu göndermek istemiyordu.

— Oğlum Ali! gideceksin iyi ama nişanlın Ayşe sensiz ne yapar? Deli kanlılarımız varya onlar yeter, Ha bir kişi fazla ha eksik, Ne olur sanki.. gitmeği ver...

Ali güldü ve anlatmağa başladı:

— Baba sözlerine dikkat et! Düşün bir defa!.. Biz düşmana karşı çıkmazsak gâvur buralarını alır. Bu yaylalar gayri onların olur... Biz ne yaparız sonra?.. Yurdu verdikten sonra hiç yaşamıyalım daha iyi.... Pimdi biz anları kağarız andan sonsa rahat rahat yaşarız .. Öyle değil mi?

Ben şimdi yatayım çünkü yarın erken gideceğiz. Sen benim Ceylânı sabahleyin hazırleyiverda.... Olmaz mı?.

Babası hiç cevap vermiyordu, çünkü yaptığı kabahatin farkına varmıştı Ali anasına dönüp devam etti:

— Ana! Sen benim heybeye biraz yiyecek koyuver... Gideceğim yer uzak.. Belki acıkırım...

Durdukları odadan çıkıp odasına gitti ve soyunup yattı... Yorganı başından çekip her gün yattığı tarafa döndü...

* * *

Halâ uyuyamamıştı... Kalkıp saate baktı... Ezana daha 2,5 saat olduğunu görünce yeniden yatağına sokuldu...

Ali bütün geceyi yapacağı savaşın hulyaları ile geçirmişti.. Bu vakte kadar uykusuzluğundan şimdi uykuya daldı ..

Ezan yaklaşıyordu; delikanlılar çınarın altına toplanmağa başladılar.

Ezana kadar hepsi toplanmıştı. Lâkin içlerinde Ali yoktu.. Yeğeni Ahmet hemen koşup içeri girip bağırdı:

— Ali! Ali!..

Ahırın önünde atı hazırlıyan Osman agayı görünce ona seslendi:

— Osman dayı! Ali kalkmadı mı?

— Senmisin Ahmet?.. Hemen gidiyormusunuz? Öyle ise hemencecik kaldırayım:

Osman aga içeri girip Aliyi, anasını ve 10 yaşındaki kardeşi Hüseyini kaldırdı. Ali kardeşi Hüseyini Ayşenin evine onu çağırtmak için gönderdi.

Ayşe babası ile birlikte geldiler. Ağlıyan babasının elini öpüp onun metin olması için söylüyordu:

— Baba! Sen hiç kayırma! Yalnız bana dua et!.. İnşallah sağ gelirim o zaman düğünümüzü yaparız...

Ölürsem oda Allahtan deriz... O vakit Ayşeyi...

Ayşeyi sözünü söylerken istemiyerek gözlerinden iki iri yaş damlası düştü.. Ve devam etti.

— Ayşemi ne vakit. kimi isterse ona verirsiniz... Oda sizin kızınız olur.. Deyip hepsinin ellerini öper ve nişanlısının anlından öpüp giderken Ayşe ağlıyarak:

— Ali! hiç beni düşünme!. . Bensiz yaşarsın ama... Yurtsuz yaylasız yaşıyamazsın, yaşıyamayız!

Yolun açık, Tanrı yardımcın olsun! Ali kendini tutamadı ve koşup ata binerek Ahmet ile beraber çinar altına gelerek atlarla birlikte yola çıktılar.. 300 atın kişnemesi 300 atın nal seslerine karıştı ve 300 atlı yayla şarkısını söylemeğe başladılar...

Yaylalarda koyun otlar,
Gökte yeşil yakutlar,
Biran evvel gidelim,
Hızlı koşsun kır atlar.

Efeler hiç kalırmı?
Efeden alınırmı?
Yaylalar efelerin...
O duymaz sanılırmı?

. . . . . .

Ufuklar kızıllaştı ve 300 atlı kızıl ufuklara doğru giderken gözden kayboldular.

On üçüncü Cumuriyet yılında Balıkesir Halkevinin çalışmaları.

Balıkesir Halkevinin 13 üncü Cumuriyet yılındaki çalışmaları geçen yıldan daha dolğundur. Bu kültür yuvası her gün artan bir heyecanla üzerine düşen ödevi başarmaktadır.

Bu yıl içinde evimizi Ayvalık ve Gönen Halkevleri ziyaret etmişlerdir. Bu iki kardaş Halkevi kendilerine yaraşir bir surette evimizin konuğu olarak ağırlanmışlardır gerek Ayvalık ve gerek Gönen Halkevleri gösterit kolları tarafından güzel bir müsamere verilmiştir.

Halkevlerinin açılış töreni geçen yıllardan daha geniş olarak kutlanmıştır bu gün onüröne bir gün evvel sırf ulusal kıyafetlerle ve çok muvaffak bir balo verilmiştir.

Çanakkale ve Bürhaniye İdmanyurtları Evimizi ziyaret etmişler bu sporcu gençlerle evimiz sporcuları arasında samimi müsabakalar yapılmıştır. Çanakkaleli ve Bürhaniyeli gençler evimizde birer müsamere vermişler çok muvaffak olmuşlardır.

19 Mayıs Atatürkün Anadoluya ayak basdığı gün bütün heyecanile evimizde yaşatılmış Türk tarihinin dönüm noktası olan bu ve büyük gün çok büyük bir heyecanla kutlanmıştır . Tören başdan başa hareketle dolu olarak geçmiştir . O gün evimiz sporcuları bölge sporcularile birlikde müsabakalar yapmışlardır.

19 Mayıs günü yapılan bu tören evimiz tarafından filime alınmıştır.

Evimiz gösterit kolile beraber evcilerimizden mürekkep bir kafile Ayvalığa kadar bir gezi yapmıştır. Ayvalıkta gösterit kolumuz tarafından otello çok muvaffak bir surette temsil olunmuştur

Boğazlarımızın tahkimi yolunda Montörde kazanılan büyük zaferde Balıkesirde çok büyük bir heyecanla yaşatılmış binlerce halk Cumuriyet alanında toplanmış evimiz hatipleri heyecanlı söylevlerle halkın hissiyatına tercüman olmuşlardır. Bu tören evimiz tarafından filime alınmıştır.

Üçüncu Dil Kurultayı açılık günü ve Kurultayın devam ettiği günler Balıkesirde ve evimizde „dil inkılâbına yaraşır bir önemle geçirilmiş ve her gün dil inkılâbına ait söylevler verilmiştir.

26 Eylûl dil bayramıda dil devriminin önemile denk olarak ve devrimin anlaşılması yolunda çok heyecanlı bir surette kutlanmıştır.

Bir yıllık evimiz çalışmalarını yazarken üçüncü dil kurultayında okunan Türk dili kurumunun iki yıllık çalışma raporunda evimiz ve kaynağımız hakkında geçen kıymetli sözleri buraya almaktan kendimizi alıkoyamadık.

Türk Dili Kurumunun genel sekreterinin okuduğu bu raporda şöyle deniliyor: «Halkevleri arasında en çok devrim yaratan birkaçının adlarını şimdiden burada sevgi ve kıvançla anmayı bir borç bilirim. Balıkesir halkevi (Çepniler arasında ve Çepni âdetleri) (Balıkesir ve köylerinde özel görenekler) , (Öz Türkçe soy adları» diye üç broşür çıkarmış (Kaynak) mecmuasında dil üzerinde birçok neşriyat yapmış 543 köye öz Türkçe ad vermiş folklor derlemesinde çok muvaffakiyet göstermiştir. Denilmektedir. Bu sözler evimizin kültür alanında büyük bir değişikliğe sebep olacak bir adım daha atmıştır. Evimiz çalışmalarını, temsillerini, konferanslarını ve konserlerini her defasında ancak salonu-

HALKEVİ GÖSTERİT KOLU

muzun içinin aldığı kadar yurddaş dinlemekte ve görmekte idi Bundan sonra buna benzer çalışmalar evimiz salonundan dışarıya taşacak ve yayılacaktır. Bunu bize temin edecek vasıta olan amplifikatör tesisatını 850 liraya İstanbulda bir müesseseye yaptırılmaktadır. Cümuriyet bayramına bir kısmı yetişecek olan bu tesisatlar evimizde verilen konferanslar, konserler ve temsil olunan eserler şehrin dört bucağındaki yurddaşlar da oldukları yerlerde dinliyeceklerdir. Evimizdeki muzik yayını bu suretle şehrin dört bucağında da dinlenmiş olacaktır. Bu işin şehrin kültürel ilerlemesinde ne kadar faydalı olacağını şimdiden söylebiliriz.

Dil, Tarih, Edebiyat şubesi:

Evimiz şubelerinin çalışmaları

Konferan işleri: Bir yılda evimizde 32 konferans yapılmış ve (14010) yurddaş bu konferansları dinlemiştir. Ayrıca altı söylev ve hitabe verilmiş on bin yurddaş bu söylevleri dinlemiştir.

Bu yıl verilen bu konferanslar çok büyük bir ilgi uyandırmıştır. Geçen yıllarda verilen konferansları dinletmek için muzik ve sinema temsilden faydalanırdık. Bu yıl bu gibi yardımlara hacet kalmadan halk konferanslarımıza koş - muştur . Konferansları hep yalnız olarak yaptık halkın bu değerli ilgisi bizi daha çok çalışmıya doğru götürmektedir. Bu yıl yapılan bazı konferansları ulusal günlerimize denk getirmek suretile bazılarını ulusal büyüklerjmizin yıldönümlerinde yaptık böylelikle ulusal günlerimizi ve ulusal büyüklerimizi de tekrar tekrar anmış olduk.

Dil İşleri:

Dil bayramını ve dil kurultayının toplandığı günleri heyecanla geçirdik dil devriminin önemini anlatan söylevler konferanslar verdik güneş dil teorisini aydınlatan konularda konferanslar verdik. Dil işlerinin Türk dili kurumunun gösterdiği yollardrki çalışmalarımızı dil kurumu dil kurultayının sıtayişle andı yukardaki yazdığımız bu sıtayeşkâr sözler dil işlerine ne kadar çalıştığımızı göstermektedir. Çevremizdeki mahalle ve köy adlarından yabancı kültürü hatırlatanlarını değiştirerek herkesin soyadı alması yolunda yayınlar yaptık. Terim derlemelerinde 2000 den artik söz gönderdik, dile ait bir kitap bastırdık. Çevremizin şive farklarının tesbiti için gezintiler yaptık.

Folklor İşleri:

Balıkesir çevresinin hemen hemen folklorunun derlemesini bitirmek üzereyiz. Manilerini, atalar sözlerini, masallarını, göreneklerini, inanmalarını, oyunlarını derledik folklora ait üç kitap bastırdık. Derlediğimiz bu folklor malzemelerini Kaynak dergimizde yaymaktayız.

Edebiyat İşleri:

Ulusal ve büyük ediplerimizin hayatlarını anlatan konferanslar yaptık. Namık Kemal, Ziya Gökalp günleri yaptık. Çevremizdeki gençlerin edebiyata meraklı olanlarına kaynak dergimizde yer verdik. Onların yazılarını düzelterek kaynakta bas. tık. Edebiyat yolunda ilerlemelerine yardım ettik. Bazılarını himayemize aldık.

Balıkesir çevresindeki edebiyata meraklı gençlerin hayatlarını ve eserlerini topladık.

Tarih İşleri:

Çevremizin tarihini ilgilendiren her işle uğraştık. Tarih gezintileri yaptık. Balıkesir büyüklerinin hayatlarını kaynakta sıra ile saymaktayız. Şeri mahkeme sicillerini ve çevremizdeki aşiretleri bir arkadaşımız tetkik etti. Bu tetkikleri kaynakta basmaktayız.

Ulusal ve tarihsel günlerimizde konferanslar yaptık. İnönü, Sakarya, Çanakkale

zaferlerini vesair büyük tarihî günlerimizi yaptığımız konferanslarla heyecanla yaşadık. Türk tarih kurumunun gösterdiği yollarda yürüyerek çevremizdeki tarihsel anıdları gezdik. Bunları ilgilendiren yayınlarda bulunduk.

Kaynak dergisi:

Şübemizce çıkarılmakta olan Kaynak dergimiz Balıkesir ve çevresinin tarih, dil folklar bakımlarından bir tek baş vurulacak Kaynaktır. Balıkesirde yapılan ilmî ve kültürel araştırma sonuçları bu dergide yapılmaktadır. Her ilmî araştırma ve inceleme bu dergi vasıtasile o zamanların istilâcılar. için önlerine serilmektedir.

Ayrıca çevremizin her bakımdan biigisinin artması için çeşitli yazılar yazmaktayiz.

Çevremizdeki yazı yazmağa hevesli gençler için Kaynakta yer ayırdık. Onların bu yolda daha eyi yürümelerini kolaylaştırdık. Kaynak tam manasile Balıkesir gençliğinin kaynaştığı bir dergidir.

Ar Şubesi:

Kemân Flüt Viyolensel Piyano Mandolinden mürekkep bir orkistira heyetimiz vardır çalışmalarından ara sıra verdikleri kongaralarla halkımızda istifade etmektedir. bir yıl içinde 6 konser verilmiştir. Halkevimizin bütün toplantılarında evimiz muzik kol seçme parçalar çalmaktadır. 18 kişilik yetişmiş bir bandomuz vardır. Her akşam üzerleri bando konseri verilmektedir.

Cazımız çaylı toplantılarda ve balolarda çalmaktrdır. Radyomuz ve sesli sinamamızla muntazaman ve her gün pilâk neşriyatı yapmakdadır

Yeni yapılmakta olan amplifikatör tesisatımızla muzik neşriyatimizi şehrin dört bucağına yayacağız ve oralardaki halkımızıda faydalandıracağız resim kolumuz tezyini resim dersleri açmışdır.

Gösterit Şubesi:

Evimiz temsil kolu gençleri sahne hayatına temamile intibak etmişlerdir. her birleri rollerinde çok muvaffak olmaktadırlar. temsillerimiz o kadar ragbet görmekdedirki bir temsili müteakip üç dört gece temsil etmekle ancak her kesi tatmin ediyoruz evimiz sahnesi halk için çok faydalı ve canlı bir mektep haline gelmiştir. Çevremizin sosyal durumu üzerinde çok büyük değişiklikler yapmaktadır.

Bir yıl içinde 44 temsil verilmiş 26527 vatandaş gelmiştir.

Spor şubesi :

Bu şube bölge sporları dışında kalan sporlarla uğraşmaktadır. Şehrimizde mevcut üç kulüp arasında teşvik müsabakaları yapmaktadır. Diğer Halkevleri takımları geldikçe Evimiz muhtelit takımile maçlar tertip etmektedir. Atletik sporlara da yer ayırarak Halkevi atletik yarışlarını tertip etmiştir. Kazananlara madalyalar münasip hediyeler verilmiştir. Bu suretle şehrimiz sporcularının atletik kabiliyetlerinin artmasına da yardım etmiştir.

Şehrimizdeki Orta okullar ile Lise ve Öğretmen okulunun futbol takımları arasında müsabakalar tertip edilerek bir kupa koymuştur. Yine şehrimizdeki birinci ve ikinci futbol takımları arasında bir kupa maçı tertip etmiştir. Tenis kortumuzda Evimiz gençliği tenis oynamaktadır. Pinponumuz gençlerin istifadesine bırakılmıştır.

19 mayıs spor bayramını büyük bir canlılkla ve gençlik hareketile kutlamıştır.

Sabahtan akşama kadar her spor müsabakaları yapılmış kazanan gençlere ogünün hatırası olmak üzere münasip hediyeler dağılmıştır. Çanakkale, Bürhaniye Idmanyurtları Evimizi ziyaret etmişler, kendilerile futbol ve atletik müsabakaları yapılmıştır.

Sosyal yardım şubesi:

Şehrimizdeki mütehassıs doktorların hepsinin iştirakile parasız bir bakım evi açılmıştır. Günün belli saatlerinde müracaat eden hastalar parasız olarak bakılmaktadır. Muhtaç olanlarına parasız ilâç verilmektedir.

Şehrimizde bu kol talebeye de yardım edilmektedir. Kitap ve ders malzemesile ögle yemekleri verilmektedir. 9 Orta okul talebesi yardım görmektedir.

Mahallelerde muhtaç kimselerede yardım edilmektedir.

Köycülük şubesile birlikte köylere gidilerek 648 İlkokul talebesile 665 köylü muayene edilmiştir.

Ceza evindeki muhtaç cezalılara 44 kilo sabun dağıtılmıştır. Pek muhtaç 12 talebeye kitap defter vesair ders malzemesile elbise ayakkabı temin edilmiştir.

Yayın ve Kitapsaray Şubesi:

Kitaplarımızın sayısı 3669 zu geçmiştir. Bir yıl içinde kitapsarayımıza 1020 tane kitap armağan edilmiştir. Kitap ve gazete okuyanların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Mevcut okuma odamız yetmediğinden büyütülmesine başlanmıştır. Okuyanların sayısı 37,867 kitapsaray şubemiz okuma zevkinin artması için köy köy dolaşan bir seyyar kütüphane yapmışdır. Bu kütüphanede arıcılık bağcılık fenni çiftcilik sebzecilik gibi faydalı kitaplar vardır. Bu kitaplar köy öğretmenine teslim edilmekte ve bir ay bir köyde kalmaktadır. İhtiyar odalarında köy kahvelerinde yüksek sesle okunması temin edilmekte bu suretle köylü vatandaşlar aydınlatılmaktatır.

Yayın kolu adına aldığımız sesli sinamamız muntazaman çalışmakdadır. Kültürel filmleri pazartesi akşamları şehre gelen köylülere ve başka akşamlarda halka göstermekteyiz bir yıl içinde 98 defa filim gösterilmiş 54355 yurtdaş bu filimleri görmüşdür. köylünün daha ziyade faydalanması için bir otmobil almış ve seyyar sinama makinamız köylünün ayağına kadar götürülerek filim gösterilecektir.

Bu şube dil şubesile iş birliği yaparak öz türkçe ve soy adı proğpağandası yapmıştır. Evimizde kurulmakda olan ampili fıkatör tesisatile bu şube yakından ilğilenecek ve faydalı yayınlarda bulunacaktır.

Müze Şubesi:

Bu şube tarih kolile birlkde çalışarak evimizde büyükce bir yekûn tutan eski eserleri toplamıştır zengin bir para koleksiyonumuz vardır. Kıymetli ve tarihsel taşlar, yazılar vesaire evimize getirilmiştir. Bu eşya ile şehir müzesinin temeli atılmış oluyor gittikce zenginleşen müzemiz ziyaret eden şahısların takdirini kazanmıştır.

Sergi kolumuz çevremizdeki maden ve mahsul numuneleri toplamış evimizde teşhir etmektetir.

Evimiz çalışmalarını gösterir resimler den bir albüm hazırlamıştır.

Halk dershaneleri ve kurslar şubesi:

Bu şube halkın genel bilgisini artıracak kurslar açmakla beraber ayrıca genç kızlarımız için (biçki, dikiş, nakış metot) kursları da açmıştır.

Bu kurslardan 187 bayan mezun olmuştur. Birinci devrenin sonunda yeniden kurs açılması için yapılan müracaatların çok olduğu için ikinci devre (dikiş, biçki, nakış ve metot) kursları açılmış bundan da 200 den artık genç kız mezun olmuştur.

Sırf bayanlar için açılan 2 İngilizce bir Fransızca kursundan 82 bayan mezun olmuştur. Tezyini resim kursundan 27 bayan mezun olmuştur. Halk dershanelerinden 95 genç mezun olmuştur.

Tatilde orta okul talebesinin bilgisini artırmak için Üç Fransızca bir riyaziye kursu açmış 110 talebe ders gör-

müştür. Bu şubenin bu yıl kursların lan geçen talebenin ve halkın yekûnu 1197 dir.

1197 yurtdaş bu şube vasıtasile aydınlatılmış, öğretilmiş ve yurda yarar bir hale getirilmiştir.

Köycülük Şubesi:

Bu şube köylü ile yakından ilgilenerek köylüyü aydınlatmağa uğraşmak eline aldığı bir kaç köyde başardığı şu işler pek büyüktür. Karaman köyünde 365 metre lâğım yaptırılmış çamaşırhane ıslah edilmiştir. 32 evin halâ akıntıları ayrıca bu lâğıma bağladılmıştır.

Evlerin avluları temizlettirilmiş, kaldırımlar yaptırılmıştır.

Her köylü beş ağaca bakmak şartile beş yüz ağaç diktirilmiş ve her hafta bu ağaçlar konturol edilmektedir. Köydeki yatı mektebinin yatakhanesi gayri sıhhî görülmüş ve yeniden maarıf vasıtasile bir yatakhane temin edilmiştir.

Köylü köyünede gidilerek orada da lağım yaptırılmış ve ağaç dikdirilmiştir. beraber götürülen doktorda köyün hastalarına bakmıştır. Ergeme köyünede gidilerek köyün bakkal ve berber dükkânları gezilmiş ve sayada bulunmuş ertesi hafta da bunların temamen yapıldığı görülmüştur.

Köyün kenarındaki bataklığın kurudulmasına teşebbüs edilmiş 4005 ağaç dikdirilmiştir. Köseler köyünede gidilerek köyün ortasındaki eski bataklık temizlettirilmiş ve 300 den artıkağaç dikdirilmiştir.

Paşa köy Mahmudiye Yakup köylerine mühtelif tarihlerde gidilerek yokarıdaki işlere benzer işleri yapılmıştır.

Evimiz sinaması ve şehre gelen köylere pazartesi akşamları tahsis edilmiştir. Köylünün genel bilgisinin artmasına yarar filimler gösterilmekde faydalı konuşmalar yapılmaktatır.

Bu suretle Evimiz, ulusal devrime her yönden hizmet etmekle ulusal devrini devrimciliğin ön sıralarında başarmağa çalışmaktadır. Bu ateş gittikçe artan hızla parlamaktadır.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ